

Örnek

Aşağıdaki cümlelerden hangisi söyleyenin kişisel düşüncesini içermemektedir?

- A) Türk yazınında dünya görüşünü onun kadar canlı yansıtabilen başka bir yazar yok.
- B) Yazar, oldukça derin psikolojik çözümlenmeleri, ayrıntılı olaylar ve yepyeni yorumlarla okura sunuyor.
- C) Eğitime, sanata, kitaba düşman olanların üste çıktığı bir ülke için bugünkü kitap satışları çok iyi.
- D) Yazarlar, yapıtlarının nitelikli eleştirmenlerce izlenmesini istiyorlarsa önce eleştiriye saygı duymayı öğrenmelidir.
- E) Yazar, son kitabında on dokuzuncu yüzyılda yaşamış sanatçıların yaşam öykülerine yer vermiş.

Çözüm

Kanıtlanabilirlik özelliği taşıyan (nesnel bilgi içeren) yargılarda, kişinin kendi duygularına ilişkin bir belirti yoktur. E seçeneğinde, "Yazar, son kitabında on dokuzuncu yüzyılda yaşamış sanatçıların yaşam öykülerine yer vermiş." yargısında yorum (öznellik, kişisellik) yoktur.

Yanıt E

5. TANIM CÜMLESİ

Bir kavramı, bir varlığı belirleyici özellikleriyle anlatan cümlelerdir.

Bir cümlede tanımlamayı bulmak için tanımlandığını kabul ettiğimiz sözcüğe ya da sözlere; "Bu nedir?" sorusunu sorarız. O cümleden bu soruya yanıt alıyorsak cümlede tanımlama vardır.

- Ekonomi, insanların yaşayabilmek için üretme ve onları bölüşme biçimlerinin oluşturduğu ilişkiler bütünüdür.
- Bu tanım "ekonomi nedir?" sorusunun yanıtıdır.

CÜMLEDE ANLAM İLİŞKİLERİ

Neden (Gerekçe) - Sonuç Cümlesi

Bu cümlelerde birden fazla yargı vardır. Yargılardan biri sonuç diğeri de sonucun gerçekleşmesine sağlayan "neden" dir. İki yargı genellikle "-dığı için" kalıbıyla bağlanır. Bu bağlayıcı dışında "-den, -den dolayı, yüzünden, sayesinde, ile..." bağlayıcıları da kullanılır.

- Antalya - Denizli karayolunun genişletilmesi ile Denizli'de turizm gelişti.

neden

sonuç

UYARI

Neden - sonuç cümlelerinde kimi zaman sonuç önce neden sonra olabilir:

Yazın güneşleniyor, güneşe alerjisi var.

sonuç

neden

Gönül gurbete ele varma ya dönülür ya dönülmez.

sonuç

neden

Örnek

(I) "Sıcak Sancı" lirizmden ödün vermeden dilin hem sözcük düzeninde hem anlam arayışları içinde bir gezi. (II) Bir anlamda çektiğimiz sancılara "merhaba" demeyi deniyor. (III) Hekimler ağrının, sancının bedeninin uyarı sistemleri olduğunu söylerler. (IV) O yüzden ağrı da sancı da iyidir. (V) Şiirin kendisi ayrı bir sancıdır.

Bu parçada numaralanmış cümlelerden hangi ikisi arasında neden - sonuç ilişkisi vardır?

- A) I. ile II. B) II. ile III. C) III. ile IV. D) IV. ile V. E) II. ile IV.

Çözüm

III numaralı cümlede "ağrı ve sancı, bedeni uyardığı için" neden, "ağrı da sancı da iyidir." cümlesi sonuçtur. Yani III. cümle neden, IV. cümle sonuçtur.

Yanıt C

- Kar yağdı da yollar kapandı
- Eve geç geldi diye babası kızdı
- Çalışkanlığı sayesinde başarılı oldu

Amaç Cümlesi

Eylemin hangi amaçla yapıldığını anlatan cümlelerdir. Bu cümlelerde ulaşılmak istenen amaç için eylem başlatılmıştır ancak amaç gerçekleşmemiştir.

- Balık avlamak için denize açıldı.
amaç
- Onu görmek üzere yola çıktık.
amaç

UYARI

Amaç cümlesinde iki yargı arasında genellikle "-mek için" kalıbı kullanılır ama bunun dışında değişik bağlayıcılar da vardır.

- Güneşin doğuşunu izlemek üzere dağa tırmandılar.
- Sahneye şarkı söylemeye çıkmış.
- Araba almak amacıyla para biriktiriyor.

Örnek

(I) Bu yıl "Kent Gürültüsü" adlı bir karikatür sergisi için yarışma düzenlenmiştir. (II) Sergide, davetli çizerlerin yapıtlarıyla jüri tarafından seçilen yapıtlar yer alacaktır. (III) Karikatürün sanatsal boyutunu konuya feda etmiyoruz. (IV) Karikatürün iletişimdeki önemini biliyoruz. (V) Bu güçlü araçla toplumun dikkatini çekmeyi düşündük.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisinde yarışmanın düzenlenme amacı belirtilmiştir?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

Çözüm

V. cümlede karikatürün iletişimdeki önemini vurgulamak için halkın dikkatini çekmek amaçlanmıştır.

Yanıt E

Koşul Cümlesi

Temel yargının gerçekleşmesi koşula bağlı olan cümlelerdir. Birden fazla yargısı olan cümlelerdir. Koşul cümlelerinde "sonuç" daha gerçekleşmemiştir.

- Kitap okursam bilgim artar.
koşul
- Yeni ayakkabıyı giyebilirsin fakat onunla futbol oynamayacaksın.
koşul
- Spor yaptıkça sağlığın düzelecektir.
- Ehliyet almadan araba kullanamazsın.
- Üç gün sonra vermek üzere kitabı benden istedi.
- Kendini bu kadar dinlersen hastalık yakanı bırakmaz.
- İstersen mutluluğu yakalayabilirsin.

UYARI

Kimi cümleler "-se , -sa" ile kurulmasına karşın koşul anlamı taşımaz:

Sinemaya gitmesek de futbol oynasak.

O konuyu konuşsak da olur konuşmasak da.

Namık Kemal romantizmden, Recaizade Mahmut Ekrem'se realizmden etkilenmiştir.

Karşılaştırma Cümlesi

İki varlığın ya da kavramın eşitlik, üstünlük, farklılık yönüyle anlatıldığı cümlelerdir.

- Bu sefer konuyu daha iyi anladım.
- Son on yılın en sıcak gününü yaşadık.
- Ahmet Haşim'in şiirleri, gezi yazılarından ünlüdür.
- Bursa, Kütahya kadar soğuk değildir.

Örnek

(I) Divan şairleri daha zengin bir şiirsel ortamın olanaklarıyla hareket ettiklerinden kırsaldakini küçümser ama bunu yüzlerine vurmazdı. (II) Saz ile şiir söyleyenler de divan şairlerine öykünür ve onlar gibi yazmaya çalışırlardı. (III) Bu ayırmda belirleyici olan onların eğitilmiş olup olmadıkları değil, nasıl bir şiir çevresinin içinde bulduklarıydı. (IV) Önemli olan, kimenin söylemediği biçimde ve güzellikle söylemekti. (V) Bunda ne kadar başarılı olunduğu ise tartışılan bir konudur.

Bu parçadaki cümlelerin hangisinde karşılaştırma yapılmıştır?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

Çözüm

I. cümlede divan şairinin kırsaldakine göre daha zengin olanaklara sahip olduğu karşılaştırmalı olarak verilmiştir.

Yanıt A

Aşamalı Durum Cümlesi

Bir cümledeki yargının zamana, duruma, olaylara bağlı aşamalardan derece derece geçerek gerçekleşmesini anlatan cümlelerdir:

- Hastanın durumu gün geçtikçe düzeliyordu.
- Bebek günbegün büyüyor.
- Yağmurun şiddeti gittikçe artıyordu.
- Şirketin kârı yıldan yıla yükseliyordu.
- Yemeği çok yedikçe kilo alıyor, kilo aldıkça hareket yeteneği azalıyordu.

Örnek

Aşağıdakilerin hangisinde bir durumun gitgide ilerlemesi anlatılmaktadır?

- A) Ova baştan başa sular altında kaldı.
- B) Bu sanatçı ömrü boyunca ülke ülke dolaştı.
- C) Yaşamın yorumu kişiden kişiye değişir.
- D) Ülkemizde ekonomi günbegün kötüye gidiyordu.
- E) Konudan konuya atlayarak sohbeti zorlaştırıyor.

Çözüm

D'de "günbegün" zamana bağlı olarak değişimi, artışı anlatmaktadır.

Yanıt D

Varsayım Cümlesi

Bir olayın, bir durumun gerçek olup olmadığına bakılmaksızın geçmiş gibi kabul edilip düşünülmesidir. Bu tip cümleler, "tut ki, diyelim ki, farz edelim..." sözleriyle kurulur.

- Tut ki dediklerin gerçekleşti, o zaman herkese yardım ederiz.

Örnek

Aşağıdakilerden hangisi bir varsayım anlatmaktadır?

- A) Yarın senin düşündüğün gibi olmayabilir.
- B) Belki yazlığa birkaç günlüğüne sen de gelirsin.
- C) Dilerim hepimiz yarınki toplantıya zamanında gelirsiniz.
- D) Ben elimden geleni yaparım yeter ki çalışsın.
- E) Bir an istediğin üniversiteyi kazandığını düşünelim.

Çözüm

E'de "kazandığını düşünelim" sözüyle varsayım anlatılmıştır.

Yanıt E

Olasılık / Olabilirlik

Bir olayın, bir düşüncenin olabilmesi durumunu, (olabilirliğini, ihtimalini) anlatan cümlelerdir. Bu cümlelerde kesinliği olmayan olay ya da durum hakkında yoruma dayalı yargı bildirilir:

- Bugün galiba şarkıcının yaş günümüştü.
- Bence vazoyu küçük kardeşim kırmıştır.

Etkinlik 4

- I. İstersen mutluluğu yakalayabilirsin.
- II. İstanbul sokaklarında yürüyebilmek için sağlam ayakkabılar giymek gerekir.
- III. Bu akşam vapurla geçmeyeceğim çünkü fırtına çıkabilir.
- IV. Üç gün sonra geri vermek üzere kitabı istedi.
- V. Erken saatlerde yola çıktığımdan trafığe takılmıyorum.
- VI. Kendini bu kadar dinlersen hastalık yakarı bırakmaz.
- VII. Bu ağır çalışma koşullarına dayanabilmek için iyi beslenmek gerekir.
- VIII. Bugün listedeki kitapları almaya gideceğim.
- IX. Hiç kimse senin gibi yardımsever değil.
- X. Yağmurun şiddeti gittikçe artıyordu.
- XI. Bu tatlılar annemin yaptıklarından güzel değil.
- XII. Diyelim ki piyango sana çıktı bu parayla ne yaparsın?
- XIII. Bu maç 1 - 0 bitebilir.
- XIV. Yarın karşıya geçebilirim

Numaralanmış cümleleri anlam ilişkilerine göre tabloda işaretleyiniz.

	Cümle Numarası													
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	XIII.	XIV.
Neden-sonuç														
Amaç														
Koşul														
Varsayım														
Tahmin														
Olasılık														
Aşamalılık														
Karşılaştırma														

DEĞERLENDİRME (ELEŞTİRİ)**Olumlu - Olumsuz Yargı, Beğenme, Övgü**

Bir durumun, yapının, sanatçının beğenilen ya da eksik bulunan yanlarının gerekçelere, verilere dayalı olarak yanıtılmasıdır.

- ✓ Değerlendirme soruları genellikle yapıta dayalı olarak sorulur.
 - Memduh Şevket “Hayat Ne Tatlı” öyküsünde kahramanları en doğal durumlarıyla başarılı bir biçimde aktarmıştır.
- ✓ Olumlu ve olumsuz yargılar aynı cümlede verilebilir.
 - “Kiralık Konak” üç ayrı cildi doldurabilecek olay ve durumları tek cilde sığdırmanın verdiği aksaklığa karşın uzun yıllar örnek alınabilecek bir yapıttır.
- ✓ Övgü ya da yergi bir gerekçeye bağlanmadan da verilebilir:
 - Bu kadar rahat okunan bir roman anımsamıyorum. (övgü)
 - Bu yazarın hiçbir romanını sevmедim. (yerme)

Örnek

(I) Sıkıntılı günler yaşıyoruz. (II) Belirsizliğin, karamsarlığın egemen olduğu günler... (III) Bildik oyunlar, alışılmış roller oynanıyor. (IV) İzleyiciler edilgenlikten sıyrılmış gibi. (V) Geleceğini tartışanların sayısı artıyor her geçen gün. (VI) Avrupa Birliği'nden yana ağırlığını koyuyor sivil toplum.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisinden başlanarak olumlu bir izlenimden söz edilmektedir?

- A) II. B) III. C) IV. D) V. E) VI.

Çözüm

IV numaralı cümlede olumlu bir yargı başlamıştır. “İzleyiciler artık bildik oyunlar ve edilgenlikten sıyrılmıştı.” sözlerinde olumlu bir yargı vardır.

Yanıt C

Düşsel Ögelere Yer Veren Cümleler

Gerçekleşmesi olanaklı olmayan yargıları anlatan cümlelerdir. Bu cümlelerde mecaz anlamlı sözcükler kullanılır.

- Mutluluğun gözü kör, yalnızlığın kulağı sağırdır.
- Çocuğun gözlerinden uyku akıyordu.
- Hüzün geldi başköşeye kuruldu.
- Seher yeli çık dağlara, güneş topla benim için.

Örnek

Aşağıdaki ikiliklerin hangisinde “düşsel öğelere” yer verilmiştir?

- A) Yürüyordum, ağlıyordu ırmaklar
Yürüyordum, sararmıştı yapraklar
- B) Yağız atlar kişnedi, meşin kırbaç sakladı
Bir dakika yerinde araba durakladı
- C) Hani o bırakıp giderken seni
Yüzüme o türlü bakmayacaktın.
- D) Ne zaman o sokağa yolum düşse
Ayaklarım geri geri gider.
- E) Bir bademin altına yorgun oturmak biraz
Ayrı ayrı seyretmek çiçek açmış her dalı

Çözüm

A seçeneğinde “ırmakların ağlaması” düşsel bir anlatımdır.

Yanıt A

Gerçekleşmemiş Beklenti

Gerçekleşeceği düşünülen bir eylemin gerçekleşme zaman geçmesine karşın gerçekleşmemesidir.

- Antalya'ya geldiğinde bize uğrayacağını sanmıştım.
- Ablamın geçen yılki elemelerden başarıyla çıkacağını düşünmüştük.

Örnek

(I) Yazarın son romanını büyük bir merakla bekliyordum. (II) Nihayet kitapçıların raflarında yerini aldı. (III) Her gelen, kitabı şöyle bir inceliyor, bırakıp gidiyordu. (IV) Kitapçı satışların çok düşük olduğunu söylüyordu. (V) Ben bu romanı bir solukta okudum, nerde benim kafamdaki kitap, nerde bu yazılanlar?

Bu parçada numaralı cümlelerin hangisinde bir beklentinin gerçekleşmediği anlaşılmaktadır?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

Çözüm

V. cümlede okuyanın kafasındakini kitapta bulamadığı anlaşılıyor. Çünkü “nerde benim kafamdaki kitap?” sözünde beklenti gerçekleşmemiştir.

Yanıt E

Karşıt Durumları Anlatan Cümle

Aynı varlığın karşıt yanlarını anlatan cümlelerdir.

Doğaya hayat veren yağmur, çok yağınca ölüm getirdi.

O uyasal ve sakin insan, bu sözlerden sonra birden saldırganlaştı.

Binlerce kanserliye şifa kaynağı olan radyasyon, kitlelerin ölümüne de yol açabiliyor.

UYARI

Aynı varlığın karşıt durumlarıyla anlamca karşıt olan cümleler karıştırılmamalıdır:

- Acele işe şeytan karışır.
- Bugünün işini yarına bırakma.

Yukarıdaki iki atasözü çalışmada zamanın kullanılmasıyla ilgili olarak birbirine karşıt anlamlıdır.

Eşitlik Bildiren Cümleler

Varlıkların nitelik ya da nicelik yönünden eşitliğini bildiren cümlelerdir.

- İki kardeşe babalarından üçer dönüm bahçe kaldı.

Öneri (Tavsiye) Cümlesi

Bir konu üzerinde öne sürülen görüş, düşünce, teklif bildiren cümlelerdir.

- Resimlerinizde, derinliği verebilmek için, koyu renkleri kullanabilirsiniz.
- Yazılarınızda çevre duyarlılığını öne çıkarabilirsiniz.

Örnek

(I) Her yayınevi kendi kitaplarını içeren yayınlar çıkarıyor. (II) Kitap seçiminde diğer yayınevlerinin aynı türdeki kitaplarını da görmek isteriz. (III) Büyük yayınevlerinin tüm yayınları, alanlarını da belirleyerek birlikte yayımlaması önemli bir eksiği kapatır. (IV) Sanıyorum böyle çalışmalar rekabet nedeniyle yapılmıyor. (V) Oysa yayın çıkarmak, kazancın ötesinde bir hizmettir.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisinde bir “öneri” söz konusudur?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

Hayıflanma (Yazıklanma) Cümlesi

Acıma, üzülmeye, esef etme anlamları taşıyan cümlelerdir.

- Ah, o güzelim gençlik yılları kavgayla geçti.
- Bir zamanlar zümrüt yeşili ağaçların süslediği kıyıları şimdi beton yığını.

Örnek

Aşağıdakilerin hangisinde hayıflanma, üzülmeye söz konusudur?

- A) Yine hazan mevsimi geldi.
 B) Eyvah ne yar ne yer kaldı.
 C) Giderek siz oluyor bütün kalabalık.
 D) Her şeyi en soğuk ölçülere vuruyoruz.
 E) Bahar da tüm görkemiyle bahçeye kuruldu.

Pişmanlık Cümlesi

Yapılan bir işin, davranışın olumsuz sonucunu görerek üzülmeyi anlatan cümlelerdir. Bu cümlelerde “keşke” sözcüğüne sıkça yer verilir.

- Sınava keşke daha önce hazırlanmaya başlasaydım.
- Hay dilim tutulsaydı da ona o sözleri söylemeseydim.
- O gün arabanın anahtarını ona vermeseymişim, iyi olacaktı.
- Keşke daha önce kalkıp bilet kuyruğuna girseymişim.

Yakınma Cümlesi

Herhangi bir durumdan, olaydan; dert yanmayı, şikâyet etmeyi, sızlanmayı anlatan cümledir:

- Bayram tatillerinde yüksek tonajlı araçların trafikte olması yol güvenliğimizi tehlikeye sokuyor.
- Arkadaşımın gevezeliği hep benim başımı derde sokuyor.

Tasarı Antalan Cümleler

Olması ya da yapılması istenen şeyin bellekte aldığı biçim, projedir.

- Bu yaz Karadeniz’in yaylalarını dolaşmayı düşünüyorum.
- Arabamı uygun bir fiyata satabilirim otomatik vitesli dizel bir araba alacağım.

Örnek

(I) Halka ulaşmamız, operanın halka seslenen bir sanat olduğunu anlatmamız gerekiyor. (II) Bu da büyük ölçüde halkla daha yakından iletişim kurmamıza bağlıdır. (III) Bu amaçla gelecek yıl bir yarışma düzenlemeyi ve sahnelemeyi düşünüyorum. (IV) Eğer katılım sağlanırsa, bu tür yarışmaları ileride daha da çeşitlendirip zenginleştirerek sürdürmek istiyorum. (V) Bu tür etkinlikler Türk seyircisini, yavaş yavaş da olsa, operaya yaklaştıracak, ona operayı sevdirecektir.

Yukarıdaki numaralanmış cümlelerden hangilerinde bir tasarıdan söz edilmektedir?

(ÖSS – 1997)

- A) I. ve II. B) II. ve III. C) III. ve IV. D) III. ve V. E) IV. ve V.

Dilek Cümlesi

Bir şeyin yapılması ya da yapılmaması isteğidir (rica, murat, arz etmek).

- Keşke beğenilen kitapları birlikte okusak sonra da kitapla ilgili izlenimlerimizi paylaşırsak.

Gerçekte Olmayıp Öyle Sanılan Yargı ya da Durumlar

- Hiç suçu yokmuş gibi pişkin pişkin gülüyor.
- Benim onu hiç tanımadığımı sanıyorlar.

Örnek

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde “gerçekte var olmayıp öyle sanılan bir durum” anlatılmıştır?

- A) O bizi biraz beklese ne kaybederdi?
- B) Acaba onlar daha iyisini mi yaparlar?
- C) Tükenmez bir serveti varmışcasına konuşuyor.
- D) Hava hiç bu kadar soğuk olmadı.
- E) Burası geçen gün baktığımız yerden daha güzel.

Açıklamasıyla Verilen Yargılar

Bu cümlelerde açıklama cümlesi yargının nedenidir (gerekçesi).

- Dün gece hiç uyumadım; kafam bir soruna takılınca hep böyle olur.

Uyarma Cümlesi

Bir kimseye bir davranışta bulunmamasını söyleme (ikaz etme).

- Aman elinizi sürmeyin ha, diye uyardı bizi.
- Biraz daha dikkatli olamaz mısınız?
- Bu davranışı bir daha yapma lütfen!

Sitem Cümlesi

Bir kimseye bir davranışının ya da bir sözünün üzüntü, alınganlık, kırgınlık gibi duygular uyandırdığını öfkelenmeden belirtme:

- Senin gibi dostum varken, düşmana ne hacet.
- Onca yolu gelmişsin de bana uğramamışsın.
- Seni sırdaş sandık da içimizi döktük.

Örnek

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde, “beklenmeyen bir durum karşısında sitem etme” anlamı vardır?

- A) Hangi taşı kaldırırsam altından sen çıkıyorsun.
- B) Hangi kapıya vardık da kovulmadık.
- C) Bundan sonra git, başını sağlam taşlara vur.
- D) Al sana bir kaya, nerene dayarsan daya.
- E) Hangi dağda kurt öldü de beni aradın.

Karalama Anlamlı Cümle

Leke sürme, kötülük yükleme. (iftira)

- Bu adam bir orduyu bozar.
- Onun ne haltlar karıştırdığını alem biliyor.

Güven - Güvensizlik Anlamlı Cümle

Birinin sözüne, davranışına inanma ya da inanmama:

- O bunu layığıyla yapar. (güven)
- Acaba dediğin gibi biri midir? (güvensizlik)

Kınama Anlamlı Cümle

Ayıplama, utanılacak bir eylem ya da durumu söyleme:

- Yazıklar olsun, senden bunu hiç beklemezdim!
- Böyle bir davranış karşısında nasıl susacaksın?

Örnek

Topalla gezen aksama öğrenir.

Aşağıdakilerden hangisi, bu atasözünün anlamına en uygundur?

- A) Paylaşımında terslik çıkınca bir hakeme danışmaya karar verdiler.
- B) Eskiden gölgesinden korkulan bu adama şimdilerde herkes acıyarak bakıyor.
- C) Üstüne yakışmayan giysisini ucuzluktan aldığını söyledi.
- D) Kırk yılda bir, o da başı sıkışınca, aradığı dostları da ona kapılarını kapattılar.
- E) Kötü insanlarla arkadaşlık ettiği için huyu değişti, onu aramıza almıyoruz.

Yüreklendirme Cümlesi

Birine cesaret verme, bir işi yapma gücü ve kararlılığı kazandırma:

- Sen bunları da aşarsın.
- Çayı geçtin derede mi boğulacaksınız!

Örnek

(I) Haldun Taner gerçekten de özgün ve önemli bir yeri olan, çizgisini hep korumuş bir yazardır. (II) Mizahı yazınsal kılmayı başarmış çok az kişiden biriydi yazınımızda. (III) Öykülerindeki ironi ögesi hep onun edebiyatçı kişiliğinin bileşenlerinden biri olmuştur. (IV) Haldun Taner'i izlemeli genç kuşak. (V) Çünkü ondan öğrenecekleri çok şey var.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerin hangilerinde övücü sözler kullanılmadığı hâlde övgü anlamı vardır?

- A) I. ve II.
- B) I. ve IV.
- C) II. ve III.
- D) II. ve V.
- E) IV. ve V.

Küçümseme Anlamlı Cümle

Değer ve önem vermeme:

- Bu soruyu birinci sınıflar bile çözer.

Azımsama Anlamlı Cümle

Nicel yönden yetersiz, az bulma:

- Bu parayla ne alınabilir ki?
- Bütün bir günde 30 soru mu çözebildin?

Yetersiz Bulma

- Soruları çözmüşsün ama yanlışların var.

Sezgi - Tahmin

Açık bir kanıt olmaksızın olmuş ya da olacakları kestirmek, anlamak:

- Bunun böyle olacağı belliydi.
- Bu maç 1 - 0 biter.

Alay Anlamlı Cümle

Ses tonu, söz, davranış gibi araçların biriyle, bir şeyle eğlenme; onu küçümseme:

- Bu sesle kargaları bile ürkütürsün.
- Senin gibisi ne ahırda bulunur ne nahırda.
- Şarkı söyleyeceksen pencereleri kapatalım, kargalar içeri girmesin!

İyimserlik Anlatan Cümle

Her düşünce ya da eylemde olumlu bir yan bulma, olumsuzlukları görmeme:

- İnanıyorum ki her yaşantının bir iyi yanı vardır.
- İyilik her zaman kötülüğü boğmuştur.

Karamsarlık (Kötümserlik)

Her düşünce ya da eylemde bir kötü yan bulmak:

- Bugün hiçbir şey eskisinden iyi değil, iyiye gitme olasılığı da yok.
- Her şey günbegün kötüleşiyor.

Örnek

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "karamsarlık" vardır?

- A) Bu kadar da rahat olunmaz ki!
- B) Keşke sen de bize katılsaydın.
- C) Sorunları benim üzerime yıkıyorsun hep.
- D) Onunla bir daha konuşsam bile ne olacak?
- E) Neden sanki bana güvenmedin?

Özlem Anlamlı Cümle

Bir şeyi ya da kimseyi görme, ona kavuşma isteği:

- İstanbul'u yeniden görmeyi, Boğaz'dan vapurla geçmeyi çok istiyorum.
- Onu bir kez daha görmek için neler vermezdim!

UYARI

Geçmişte duyulan özlem "nostalji" denir; bu söz son yıllarda postmodern anlayışla birlikte anılır oldu.

Örnek

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "özlem teması" vardır?

- A) Bitsin, hayırlısıyla bu beyhude sonbahar.
- B) Ah, nasıl geri dönmek, yine yaşamak isterdi o günleri.
- C) Türk gücünün ne olduğunu sen de göreceksin.
- D) Ey büyük ırmak, Anadolu'nun şerefi, bayrağı olan Kızılırmak.
- E) Ne çok macera filmleri oynardı o günlerde.

Düş Kırıklığı Anlatan Cümle

Çok istenen ya da umulan bir durumun gerçekleşmemesinden duyulan üzüntü (hayal kırıklığı):

- Ben bu sonucu hiç beklemiyordum.
- Böyle olacağını hiç kestiremedik doğrusu.
- Çok üzgünüm hata yapmayacağımı sanmıştım.

Bezginlik Anlatan Cümle

Yaşama ya da iş görme isteğini yitirmek (usangç, bıkkınlık):

- Canım hiçbir şey yapmak istemiyor.
- Yaşamak da artık sıkıntı veriyor.

Acıma Anlatan Cümle

Bir insanın ya da canlının acısından, mutsuzluğundan duyulan üzüntü:

- Bu durumunu görmeye dayanamıyorum.
- Tanrı kimseyi bu duruma düşürmesin.

İkilem Anlatan Cümle

İnsanı istenmeyen seçeneklerden birini yapmaya zorlayan iç çelişmesi, karar verme güçlüğü:

- İstanbul'dan gitme kararımı doğru mu verdim, bilmiyorum.

Boyun Eğme Anlamlı Cümle

İsteyerek ya da istemeyerek uymak, katlanmak:

- Buna alışmalıyım; yapacak bir şey yok.
- İtle dalaşmaktan çalılı dolaşmak yeğdir.

Direnme Anlamlı Cümle

Karşı koyma, doğru ya da yanlışlığını düşünmeden ayak direme, inat etme:

- Ben bir kez söylemişsem sözümü tutarım.
- Yer yerinden oynasa o bildiğini yapar.

Coşku Anlatan Cümle

Genellikle büyük bir istekle ortaya çıkan geçici hayranlık ya da heyecan duyma:

- Bugün öyle mutluyum ki ayaklarım yere değmiyor!
- İçim kıpır kıpır dalgaların üstünde, dalgaların doruğundayım!

Beklenmezlik Anlatan Cümle

Beklenmeyen bir eylem ya da durumun ortaya çıkmasından doğan şaşkınlık:

- Biz denize gitmeye karar verince havanın bozulacağı tuttu.

Sürerlik Anlatan Cümle

Bir eylemin ya da durumun geçmişten bugüne sürmesi ya da geleceğe doğru sürüp gitmesi:

- Böyle gelmiş böyle gidecek.
- Yaşam böylece sürüp gidecek.

Örnek

- I. Bir fincan kahvenin kırk yıl hatırı vardır.
- II. Aç tavuk kendini buğday ambarında sanır.
- III. Abdal ata binince bey oldum sanır, şalgam aşa girince yağ oldum sanır.
- IV. Ateş olmayan yerden duman çıkmaz.
- V. Bir koltuğa iki karpuz sığmaz.

Numaralanmış atasözlerinden hangisi “sonradan görmeliğin” eleştirini yapmaktadır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

Örnek

(I) Geçen ay anımsayın, toprak ve ağaç düşmanı açgözlü insan topluluklarının betonu yüceltmelerinin sonucu yağmur sel olduğunda ve doğa da ondan alınanları talep ettiğinde insanlar öldü 2010 Kültür Başkenti'nde!
 (II) Yaklaşık yüzde altmış beşi kanunlara uygun olmayan yapılarla doldurulmuş İstanbul! (III) İnsanlığın bittiği sınırı geçip ahlaksızlık bölgesine giren yağmacılar da daha büyük bir felakette neler olabileceğinin provasını yaptılar.
 (IV) Alex ve David Pator isimlerini iyi belleyin. (V) Bu yaman kardeşler yazıp yönetip ABD'de çıktıkları ilk uzun metrajlı filmlerinde betonlaşma eleştirisi yaparak tam da insanlığın bittiği sınıra getiriyor bizi.

Bu parçada numaralanmış cümlelerle ilgili olarak aşağıda verilenlerden hangisi yanlıştır?

- A) I. cümlede, insandan doğaya aktarma yapılıyor.
- B) II. cümlede, kanun dışı yapılaşmadan söz ediliyor.
- C) III. cümlede, niteleyici sözcükler kullanılıyor.
- D) IV. cümlede, bir emir dile getiriliyor.
- E) V. cümlede, nesnel bir eleştiri yapılıyor.

6. ÜSLUP (BİÇEM) VE İÇERİKLE İLGİLİ CÜMLELER:

Üslup: Bir yapının anlatımıyla ilgili özelliklerdir. Sözcüklerin seçimi, cümlelerin niteliği (uzun, kısa, düz, mecazlı, nesnel, öznel...) gibi dili kullanma özelliklerine **üslup** denir.

İçerik (Öz): Bir yapıtta ele alınan konu, ana duygu, verilmek istenen düşünce ya da yaratılan imgedir.

Kısaca “nasıl anlatılıyor?” sorusu üsluba, “ne anlatılıyor?” sorusu içeriğe yöneliktir.

ÜSLUPLA İLGİLİ ÖZELLİKLER

1. **Duruluk:** Anlatımda gereksiz sözcüklerin kullanılmamasıdır. Bu ilkeye uyulmadığında anlatım bozukluğu yapılmış olur.
2. **Açıklık:** Bir yargının birden çok anlama gelmemesidir. Bu ilkeye uyulmadığında da anlatım bozukluğu olur.
3. **Yalınlık:** Anlatımda yabancı sözcük ve tamlamalarla, söz sanatlarına yer vermemektir.
4. **Özgünlük:** Yapının konu ve üslup yönünden başkalarına benzememesidir.
5. **Akıcılık:** Söz ve yargıda; pürüzlerin, söyleyişi zorlayan sözcük ve seslerin, anlamayı zorlaştıran sözlerin kullanılmamasıdır.

Yerli yerinde kullanılmayan devrik cümleler, uzun cümleler, anlamı belirsizleştiren sözler akıcılığı azaltır.

- “Dal sarkar kartal kalkar; kartal kalkar, dal sarkar.” sözleri akıcı değildir.
- 6. **Etkileyicilik:** Sözle, yazıyla iz bırakmak, sarsmak, heyecanlandırmak, mutlu etmek, üzme...
- 7. **Yoğunluk:** Az sözle çok şey anlatmaktır. Deyimler, atasözleri, özdeyişler... yoğun anlatımlı sözlerdir.
- 8. **Sağlamlık:** Anlatımda güvenilir, inanılır, temeli olan sözlerin kullanılmasıdır.
- 9. **İnandırıcılık:** Kuşkuya neden olmayacak sözlerle anlatmaktır.
- 10. **Doğallık:** Düşüncelerin, duyguların, imgelerin, yapmacılıktan, süsten uzak anlatımıdır.
- 11. **Canlılık:** Okurken söyleyiş güçlüğü yaratmayan, anlamları herkesçe bilinen sözcükleri seçerek konuşma dilinin özelliklerini taşıyan cümleler kullanmaktır.

UYARI

Tanım cümleleri nesnel olduğu gibi öznel de olabilir.

Örnek

Bir romancıyla ilgili aşağıdaki açıklamalardan hangisi, ayraç içindeki özelliklerle uyumsuzdur?

- A) İşlediği konuyu, çizdiği ve betimlediği karakterleri, bunlar arasındaki ilişkileri bugüne değin başka hiçbir romanının yansıtmadığı bir biçimde vermiştir. (özgünlük)
- B) Anlatımını oluşturan söz değerlerini seçerken dilin sunduğu tüm olanaklardan yararlanmış, bunları kılı kırk yaran bir tutumla kullanmıştır. (titizlik)
- C) Okurken söyleyiş güçlüğü yaratmayan, anlamları herkesçe bilinen sözcükleri seçerek konuşma dilinin özelliklerini içeren, kısa cümleler kurmuştur. (akıcılık)
- D) Anlatımındaki ayrıntı zenginliği, ayrıntıları işlevsel bir biçimde verişi onun söylemine inandırıcı bir nitelik kazandırmıştır. (evrensellik)
- E) Dili, inceliklerine dikkat ederek güzel bir biçimde kullanması, onun her dönemde okunan, yapıtlarını yaşadığı günlerin sınırı dışına taşıyan bir yazar olmasını sağlamıştır. (kalıcılık)

Çözüm

D’de “inandırıcılık”tan söz edilmiştir, evrensellikten söz edilmemiştir. Diğer şıklardaki cümlelerde söz edilen konu verilen kavramla aynıdır.

Yanıt D

İÇERİK (ÖZ)

Bir yapıtta verilmek istenen düşünce, duygu, konu ve imgelerin tümüdür.

- Orhan Kemal, "Avare Yıllar" romanında bir gencin başından geçenleri anlatır.

UYARI

“Sürükleyicilik” özelliği içerikle ilgilidir. Merak duygusunun okuyucuda canlı tutulmasıdır.

İÇERİKLE (KONUyla) İLGİLİ KİMİ ÖZELLİKLER:

1) **Bireysel ve Toplumsal Konu:**

Bir anlatımda konu (olay, olgu, sorun, durum...) tek insanı etkiliyorsa "bireysel", toplumun tümünü ya da bir kesimini etkiliyorsa toplumdur.

Türkiye'de göç "toplumsal" bir konudur; bir kimsenin arabasını duvara çarpması "bireysel" bir konudur.

2. **Yerel ve Evrensel Konu:**

Belli bir ülkeyi, bölgeyi ilgilendiren konu "yerel"; insanlığı ilgilendiren konu "evrensel" dir.

"Antalya'nın altyapı sorunu" yerel; "ozon tabakasının delinmesi" evrensel konudur.

3. **Ulusal Konu:** Bir ulusu ilgilendiren konudur. "Milli takımın yenilmesi ya da yenmesi" ulusal konudur.4. **Somut ve Soyut Konu:** Nesnel nitelikler taşıyan konu somut; öznel nitelikler taşıyan konu soyuttur.

"Denizlerin kirlenmesi" somut; "özgürlük" konusu soyuttur.

ANLAMDAŞ VE YAKIN ANLAMLI CÜMLELER

Cümlede aynı yargı farklı söz ve biçimlerde iletebilir. Böyle cümlelere **yakın anlamlı cümleler** denir.

- "Suskun toplumların ağıtları kusursuzdur."
- "İçinden çıkılamayan sorunlar, konuşmayan toplumlardan çıkar."
- "Haklarına sahip çıkamayan toplumlar ölülerine ağlar."

Bu cümlelerde, "Sorunlar karşısında edilgin kalmak daha büyük sorunlar getirir." görüşü iletilmiştir.

Böyle soruları çözerken örnek cümle okunduktan sonra "bu cümlede ne anlatılıyor?" sorusu yanıtlanır; sonra da bu yanıtı yakın cümle bulunur.

UYARI

1) Cümleden çıkarılmayacak yargıyla anlamca çelişen cümleleri karıştırmamak gerekir.

Örneğin:

"Rüyasını görmediğimiz hiçbir şey gerçekleşmez." cümlesinden, "Rüyalar geleceğe ilişkin ipucu vermez." yargısı elbette çıkarılmaz çünkü bu yargı, örnek cümlede vurgulanan "Büyük düşünmek gerekir." yargısına karşılık bir cümle değildir.

2) Bir yargının olumsuz o yargının tersi (çelişeni) değildir.

- Konuyu anladım. (olumlu)
- Konuyu anlamadım. (olumsuz)
- Konuyu anlamış değilim. (olumsuz)

Örnek

- I. Şiir deyince akla önce gelen öğelerden biri, belki de en kapsamlısı, üsluptur.
- II. Edebiyatçılar üslubu, şiirden çok düzyazıda aramış, düzyazıda konuşmuşlardır.
- III. Düzyazı, bütün yazın türlerinde şiire göre daha geniş yer tutar.
- IV. Üslup her şey değildir ama sanatta, özellikle de şiirde çok şeydir.
- V. Ozanın insana bakış açısı, onun kişiliğiyle üslubu arasında bir köprüdür.

Yukarıda numaralanmış cümlelerin hangileri anlamca birbirine en yakındır?

- A) I. ve II. B) I. ve IV. C) II. ve IV. D) III. ve V. E) IV. ve V.

Çözüm

I. ve IV. cümlelerde şiirde en önemli öge “üslup” olarak vurgulandığından yanıt B’dir.

Yanıt B

ANLAMCA KARŞIT CÜMLELER

Birbirine ters düşen yargıların yer aldığı cümlelerdir:

- Dibini görmediğim suya giremem.
- Çoğu kez sorunu düşünmeden karar verip uygulamaya geçeriz.

Örnek

- I. Erdem, başkalarının çıkarını kendi çıkarından üstün tutmaktır.
- II. Erdem, herkesin sustuğu, kimsenin konuşmadığı zamanda gerçekleri konuşmaktır.
- III. Erdem, insanın kendisi için yararlı olanı bilip sadece bunun için çalışmasıdır.
- IV. Erdem, kendisine yapılmasını istemediğini başkasına yapmamaktır.

Bu cümlelerin hangi ikisi, anlamca çelişmektedir?

- A) I. ve II. B) I. ve III. C) II. ve III. D) II. ve IV. E) III. ve IV.

Çözüm

I. cümlede başkalarının çıkarlarını önemseme varken III. cümlede kişinin kendi çıkarını önemsemesi vardır. Bu cümlelerden birincisinde toplumsallık, üçüncüsünde bencillik vardır. Bu cümleler anlamca çelişir.

Yanıt B

CÜMLE TAMAMLAMA

Son yıllarda YKS’de cümle ve paragraf tamlama sorularının sayısı arttı.

Cümle tamamlama soruları, cümlenin başına, sonuna ya da içinden çıkarılan bir sözün yerine getirilecek, getirilmeyecek sözleri bulmaya yöneliktir.

Örnek

İnsanları arkalarından çekiştirmeyi hiçbir zaman sevmedim, birisi hakkında düşündüğüm en ağır bir sözü bile mut-laka _ _ _ _ .

Bu cümlenin sonuna düşüncenin akışına göre aşağıdakilerden hangisi getirilebilir?

- A) herkesin içinde düşüncelerimi söylerim
- B) düşüncelerimi yüzeysel olarak söylerim
- C) kızgınlığımı kontrol altına aldıktan sonra konuşurum
- D) yüzüne karşı çekinmeden söylerim
- E) söyleyeceklerimi daha önceden düşünürüm

Çözüm

Cümlenin anlamına bakıldığında sözün arkadan söylenmesine karşı çıkılarak hedeflenen kişiye doğrudan söylenmesi gerektiği belirtilmiştir. Öyleyse “Yüzüne karşı çekinmeden söylerim.” sözü getirilmelidir. **Yanıt D**

Etkinlik 5

1. Bu roman ilk bakışta bir aşk romanı gibi görünse de günahın ve kavuşmanın değil, Doğu'yla Batı'nın zaman ve mü-zîği romanıdır.
2. Dert gezmiş derman beraber gezmiş.
3. Çivi çıkar ama izi kalır.
4. Aç köpek fırın deler.
5. Aç kurt aslana saldırır.
6. Ateş düştüğü yeri yakar.
7. Ağız yer yüz utanır.
8. Ağaçlar zamanında budanırsa daha sağlıklı gelişir.
9. Bu özgürlük kavgasıdır, geçmişten gelir geleceğe yönelir.
10. Bu sınavda bu dereceyi yakalayabileceğini doğrusu hiç düşünmemiştim.

Numaralanmış cümlelerle ilgili olarak verilen aşağıdaki bilgilerden doğru olanın yanına “D” yanlış olanının yanına “Y” koyunuz.

1. cümle bir değerlendirme cümlesidir.
2. cümle mecaz anlamlı bir atasözüdür.
3. cümle hem gerçek hem de mecaz anlam vardır.
4. cümle ile 5. cümle anlamca birbiriyle gelişir.
6. cümlede bir mecazımürsel sanatı vardır.
7. cümlede bir mecazımürsel sanatı yapılmıştır.
8. cümlede dolaylı anlatım kullanılmıştır.
9. cümlede sürerlik anlamı vardır.
10. cümlede beklenmezlik anlamı vardır.

ÖSYM'nin yakın anlam sorularıyla ilgili verdiği cümlelerin cevaplarını numaralanmış cümlelerden seçerek altlarına yazınız.

- a) Sanat toplumdaki insanların çoğunluğunu dikkate alarak onların düzeyine inmemeli, tersine biraz önden gitmelidir.
.....
- b) Yazdıklarım hep gerçeğe bağlı kalırım ancak bu nitelikteki yapıtlar yüzyıllar boyunca değerini koruyabilir.
.....
- c) Eskiden vakti yoktu, uzun yazılar yazardı; şimdi vakti bol, kısa ve özlü yazılar yazıyor.
.....
- d) Başından geçen kimi olayların öyküsünü yazarken o olayları yeniden hem de zamanında ayırımına varamadığımız yönleri ile yaşamamın, küçümsenir bir mutluluk olmadığını söylemeliyim.
.....
- e) Kültürel yaşamında ilerleme görülmeyen bir toplumun dilindeki gelişme de durur.
.....
- f) İnsanlarda kurallara uyma alışkanlığıyla sorumluluk bilincinin yerleşmiş olması arasında sıkı bir ilişki vardır.
.....
- 1) Kalıcı yapıtlar gerçeği olduğu gibi yansıtanlardır.
- 2) Yaşadığım kimi olayları sonradan öyküye dönüştürürken onların fark edemediğim yanlarını tekrar yaşamak bana mutluluk veriyor.
- 3) Kısa ve özlü yazmak için uzun zamana ihtiyaç vardır.
- 4) Sanat toplumun seviyesinin üstünde olmalı; topluma yol göstermelidir.
- 5) Sorumluluğunu bilen insanlar kurallara uyarlar.
- 6) Toplumsal gelişmeyle dildeki gelişme arasında sıkı bir ilişki vardır.

1. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde “yakınma” söz konusudur?

- A) Sanat dergisine gönderilen yazıların diğer yazılardan farklı olması gerekir.
- B) Şairin son yapıtının istenen başarıya ulaşacağını hiç sanmıyorum.
- C) Aynı tür müziklerin ve şarkıcıların piyasaya çıkmasından sıkıldım.
- D) Yazılarınızın ilgi çekmesini istiyorsanız yazılarınızda güncel konulara yönelin.
- E) Yazarın son romanındaki karakterlerin ilgi çekiçi olduğu söyleniyor.

2. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde eşitliğin olmayabileceği söz konusudur?

- A) Gençler, kazandıkları parayı kardeş payı ettiler.
- B) Ortasından ayırdığı ekmeğin içini peynirle doldurdu.
- C) İki ezeli rakip son maçta da berabere kaldı.
- D) Babasından kalanları aralarında paylaştılar.
- E) Kurum çalışanlarının her biri birer gün izin kullandı.

3. (I) Günümüzde üniversiteye hazırlanan öğrencilerin işi oldukça zor. (II) Bir taraftan okuldaki sınıfların kalabalık oluşu, kimi öğretmenlerin deneyimsizliği, derslerin boş geçmesi... (III) Diğer taraftan velilerin ekonomik sıkıntı çekmesi, kurs ücretlerinin yüksek olması, öğrenciyi bunaltıyor. (IV) Bu durumda ancak düzenli çalışarak, iyi güdülenerek, kitap okuyarak, yaşamı sorgulayarak öğrenci başarılı olabilir. (V) Ama her öğrencide de bu özellikler ne yazık ki oluşmuyor.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisinde “öneri” vardır?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

4. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir “tahmin” söz konusudur?

- A) Beni burada nasıl bu kadar bekletirsiniz!
- B) Bir araya gelebilirsek yarın bizim evde ders çalışacağız.
- C) Kendi görüşlerini bize kabul ettirmeye çalışacaktır.
- D) Bu aşamadan sonra senin keyfine göre hareket edemeyiz.
- E) Bu gençler Amerika'ya gitmeyi bir kere aklına koymuştu.

5. (I) Oyuncaklar üzerine felsefi bir deneme yazmayı düşünüyorum. (II) Aklımı pek kurcalıyor bu konu. (III) Ama ciddi ve uzun bir hazırlığa girişme cesaretini göstermeliyim önce. (IV) Bugün için çocukları eğlendiren kitaplardan söz açmakla yetineceğim yine. (V) Hani bundan söz etmek bile pek kolay değil. (VI) Yine de bu, oyuncaklardan daha tanıdık bana.
Bu parçada I. cümlede sözü edilen tasarının gerçekleşme koşulu, numaralanmış cümlelerin hangisinde verilmiştir?

- A) II. B) III. C) IV. D) V. E) VI.

6. Aşağıdaki dizelerin hangisinde düşsel öğelere yer verilmemiştir?

- A) Hücum borusuydu bu; kan renginde parladı sü-kûn
- B) Hepimiz bütün geceden çıktık, yalnız ruh olup
- C) Bütün akşamıyla doldu içimize ateşten bir gurup
- D) Kolunu kaldıran yaralı bir asker sonu oldu hü-cumun
- E) Süt emmiş Elif en eski destanlardan

7. Aşağıdaki atasözlerinden hangisi mecaz anlamı değildir?

- A) Etle tırnak arasına girilmez.
B) Bodur tavuk her gün piliç.
C) Akça akıl öğretir, don yürüyüş.
D) Her şeyin yenisi dostun eskisi...
E) Horoz ölür, gözü çöplükte kalır.

8. (I) Tanpınar'ın yarım kalmış son romanı "Ay'daki Kadın" bir rüyadan uyanışla başlar ve içinde "rüya" sözcüğünün geçtiği bir cümleyle yarıda kalır. (II) Kipta en çok yinelenen sözcüktür rüya; roman da adını, edebiyatımızda benzeri az bulunur bir mizahla kurulmuş eşsiz bir rüyadan alır. (III) Tanpınar'ın roman ve şiirlerini yakından tanıyanlar için "Ay'daki Kadın"ın baştan aşağı bir rüya dili ve atmosferiyle kurulduğunu söylemek de şaşırtıcı olmayacaktır. (IV) Ay'daki Kadın, daha ilk sayfasından anlaşılacağı gibi okuyucuyu Tanpınar'ın o bilinen dünyasının hazlarına hemen götüren bir roman. (V) Öte yandan, tamamlanmamış kitabın dünyası, çok belirgin düzeltmeleriyle Tanpınar'ın kimi romancı sırlarını ve kararsızlıklarını açığa vuran bir dünya.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerin hangisinde kişisel düşünceye yer verilmemiştir?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

9. (I) Edincik Bandırma'ya bağlı küçük, şirin bir belde. (II) Erdek'ten zeytinlikler arasında dağa doğru tırmanan bir yolla ulaşıyorsunuz bu eski beldeye. (III) Eski, taş evler yazın serin kışın sıcak olmuştur Edincik'te. (IV) Dar, bakımsız ara sokaklarda ilerlerken balkonlardaki rengarenk çiçekler, adını bilmediğiniz bitkiler Edincik'e ayrı bir hava verir. (V) En kenar mahallelere belediye hizmetlerinin gitmemesi başlı başına bir ayıp.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisinde hem olumlu hem olumsuz bir durum anlatılmıştır?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

10. (I) İnsan ömrünün önemli bir bölümü beklentilerle geçer. (II) Çocukluk ilköğretim yılları yaşamı anlamadan geçer. (III) Okul bitince rahatlayacağımızı, daha mutlu olacağımızı sanırız. (IV) Oysa asıl sorunlar bu aşamada başlar. (V) Ayakta durmayı bu aşamada öğreniriz.

Numaralanmış cümlelerin hangisinde "bir beklentinin gerçekleşmediği" anlatılmıştır?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

11. (I) Anadolu'ya ve halka yönelme ortak bir ülküdür Cumhuriyet Dönemi'nde. (II) Her şair kendi yaşantısı, yeteneği ölçüsünde bu ülküyü gerçekleştirmek istemiştir. (III) Ancak çoğu, Anadolu'ya dıştan baktığı ya da yaşamı Anadolu yaşamıyla bütünleşmediği için gereği gibi başaramamıştır bunu. (IV) Bununla birlikte yaptıklarını, değerlerini yadsıyamayız. (V) Onlar bu alanda öncü olmuşlardır.

Bu parçada numaralanmış cümlelerden hangisinde "neden - sonuç" ilişkisine yer verilmiştir?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

12. Kimi yazarlar vardır onları bir defada okur geçersiniz, kimi yazarlar da vardır onları — — — —

Bu cümle anlam akışına göre aşağıdakilerden hangisiyle sürdürülemez?

- A) dönüp dönüp bir daha okuma ihtiyacı hissedersiniz.
B) hiçbir zaman aynı zevkle okumazsınız.
C) bir türlü elinizden bırakmak istemezsiniz.
D) her okuyuşta onlarda yeni bir derinlik keşfedersiniz.
E) okudukça kendinizde bir değişme ve gelişme hissedersiniz.

1. "C" seçeneğinde müzik alanındaki tekdüzelikten şikayet etme söz konusudur.

YANIT C

2. D'de paylaşmanın eşit olduğuna ilişkin bir ayrıntı yoktur.

YANIT D

3. IV. cümlede öğrencinin başarılı olması için düzenli çalışması, kitap okuması, yaşamı sorgulaması öneriliyor.

YANIT D

4. "Kendi görüşlerini bize kabul ettirmeye çalışacaktır." cümlesinde eylem gerçekleşmemiştir ancak olabileceği sadece tahmin edilmiştir.

YANIT C

5. Bir olayın, bir durumun gerçekleşebilmesi, başka bir olaya bağlı olan cümle koşul cümlesidir. Yazar I numaralı cümlede, oyuncular üzerine felsefi bir deneme yazmayı düşünüyor. III numaralı cümlede ise hazırlığa girmeden asla böyle bir yazıyı yazamayacağını vurguluyor.

YANIT B

6. A'da hücum borusuydu "kan renginde" sözleriyle B'de "geceden yalnız ruh olup çıktık." C'de "içimize ateşten bir gurup doldu." E'de "Elif'in destanlardan süt emmesi" düşsel anlatımlardır. D'de yaşanabilecek bir durum anlatılmaktadır.

YANIT D

7. D'de bütün sözcükler gerçek anlamında kullanılmıştır.

YANIT D

8. I. cümlede duygu ve yoruma yer verilmemiş, yalnızca bir saptama yapılmıştır.

YANIT A

9. IV. cümlede Edincik'in dar, bakımsız sokaklarıyla Edincik'in olumsuz yönü, balkonlardaki rengarenk çiçeklerin Edincik'e ayrı bir hava vermesi ise Edincik'in olumlu yönünü veriyor.

YANIT D

10. III. cümlede okul bitince beklenen rahatlığın gerçekleşmediği" anlaşılmaktadır.

YANIT C

11. III. cümlede kimi şairlerin halka yönelememesi nedeniyle birlikte verilmiştir.

YANIT C

12. Cümlenin devamında bir kez değil bir kaç kez okunacak yazarlardan söz edilmesi gerekir. Oysa B'de bu anlamı söz konusu değil.

YANIT B

1. Aşağıdaki atasözlerinin hangisinde mecazlı bir söyleyiş yoktur?

- A) Davulun sesi uzaktan hoş gelir.
- B) Dolu küpün sesi çıkmaz.
- C) Hak deyince akan sular durur.
- D) Kaçan balık büyük olur.
- E) Dost ile ye iç, alışveriş etme.

2. Aşağıdakilerden hangisinde "dolaylı anlatıma" yer verilmiştir?

- A) Bize bir gün bile hastayım, kendime bakamıyorum, demezdi.
- B) Onunla en son Kadıköy'de bir tiyatrodaki karşılaşmıştık.
- C) Biraz başının ağrıdığını, eve gidip dinleneceğini söylemişti.
- D) Kimse bize: "Siz işinizi doğru dürüst yapmıyorsunuz." diyemez.
- E) Babam hep demez miydi, tilkinin dönüp dolaşacağı yer kürkçü dükkânıdır.

3. Aşağıdakilerin hangisinde "nesnel bir yargı" vardır?

- A) Peyami Safa'nın eserlerindeki akıcı anlatım okuyucuyu çekiyor.
- B) Bu, ölüm konusunda yazılan etkileyici bir şiirdir.
- C) Romanda betimlemelere ağırlık verilmesi okuru eserden uzaklaştırıyor.
- D) Yahya Kemal, İstanbul'u şiirlerine en iyi yansıtan şairlerdendir.
- E) Ömer Seyfettin, öykülerinde tarihsel olayları ele almıştır.

4. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "tanımlama" yapılmıştır?

- A) Şiir, edebiyatta en çok sevilen türler arasındadır.
- B) Denemede yazar, görüşlerini kanıtlamaya kalkmadan anlatır.
- C) Öykü, romanın küçüğü değildir, onun kendine özgü bir yapısı vardır.
- D) Makalede ileri sürülen düşünceler, inandırıcı kanıtlarla ortaya konmalıdır.
- E) Gezi yazısı, gezilip görülen yerler hakkında yazılan, o yerleri değişik yönleriyle anlatan türdür.

5. (I) Maupassant, edebiyattan nefret ettiğini söylemiş. (II) Büyük Fransız hikâyecisinin ne kadar haklı olduğunu anlıyorum. (III) Bugün uzun bir yazı hayatının deneyimlerinden sonra Stendhal'in zevkine varamadığından Geoge Sand'a kızıyorum. (IV) Geoge Sand'ı hâlâ okuyan var mı bilmem. (V) Fakat Stendhal'in süssüz saçaksız gölgesinin, bugünkü Fransız edebiyatının üzerine doğru uzandığını görüyorum.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisinde eylem nedeniyle birlikte verilmiştir?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

6. (I) Giyimleri, kuşamları, tüm alışkanlıkları, yaşamları kısa sürede değişecekleri okula gelen çocukların. (II) Her biri kendi yöresinin rengini, kokusunu ve töresini yüreğinde saklayacakları sınıfsız duygularla. (III) Doğurdukları, yaşadıkları toprakları unutmaya niyetleri yok gibiydi. (IV) Ancak buralara yoksul, taşralı küçük kız olmaktan kurtulup çağdaş eğitilmiş genç kızlar olmak için gelmişlerdi. (V) Her birinin beklentisi gözlerinden okunuyordu.

Bu parçada numaralı cümlelerin hangisinde "amaç" belirtilmiştir?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

7. (I) Kimi zaman, ad tamlamalarında tamlayanla tamlanan arasına başka sözcükler girdiğinde tamlamayı kuran eklerden biri unutulur. (II) Ek gerektiği yerde kullanılmazsa sözcükler arasındaki anlam bağı kopar. (III) Tamlayanı kişi zamirinden oluşan ad tamlamalarında da tamlayan söylenmeyebilir. (IV) Tamlayanın söylenmemesi her zaman doğru kullanım değildir. (V) Anlam belirsizliğini gidermek için cümlenin başına kişi zamiri getirmek gerekir.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangi ikisinde koşula bağlılık vardır?

- A) I ve III B) I ve II C) III ve IV
D) IV ve V E) II ve V

8. (I) Popüler müziğin evrensel bir yaygınlığa ulaşmasına ters olarak sanat müziği gitgide yığınlar açısından ilginçliğini kaybetmektedir. (II) Bütün dünyada radyolarda klasik müziğe ayrılan zaman gittikçe daralmaktadır. (III) Plak şirketleri klasik müzik plakları üretmekten vazgeçmeyi düşünmektedir. (IV) Üstelik bu gerileme sanat müziğinin hızla geliştiği yüzyılımızda olmaktadır. (V) Müzik dinleyicilerinin çoğu bu gelişmelerden haberdar bile değildir.

Bu parçada numaralanmış cümlelerden hangisinde karşılaştırma yapılmıştır.

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

9. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "aşamalı bir durum" söz konusudur?**

- A) Metin'in cebinden çıkan şiir aylarca elden ele dolaştı.
B) Üç basamak çıktı ve durdu, aklına bir şey gelmişti.
C) Songül giderek daha başarılı resimler çiziyor ve sanat çevresinde ün kazanıyordu.
D) Köyde değişen bir şeyler olduğunu sezmek mümkün değildi.
E) Yağmur şiddetlendiği için artık şemsiyesiz yürüyemezdi.

10. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "gerçekleşmiş bir beklenti" söz konusudur?**

- A) Eskiden biz de giderdik o güzelim beldelere.
B) Senin okula gitmeyeceğini biliyordum zaten.
C) O davranıştan sonra orayı hemen terk etmek istemişim.
D) En azından biriniz beni anlarsınız sanmıştım.
E) Bu çocuklar her soruya şaşırtıcı yanıtlar verdi.

11. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir "yakınma" söz konusudur?**

- A) Sorumluluğunu bilmeyen insanlar tarafından hazırlanmış dergiler, beni okumaktan soğutuyor.
B) Dergi hazırlamak için bakış açısı, birikimi olmak yeterli değildir.
C) Kişilerin duygusal eğilimleri, konu seçimini belirler.
D) Sorumluluk duygusu hiç olmazsa neler yapılması gerektiğini düşündürür insana.
E) Yönetim tek kişinin eline bırakılırsa, dergi kendini yenileyemez.

12. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "varsayım" anlamı vardır?**

- A) Her şey anlattığın gibiyse kesinlikle sen haklısın.
B) Böyle bir tanımlamayı ancak sen yapabilirsin.
C) Bir gün anlayacaksın, bu insanların ne demek istediğini.
D) Beklediğin arkadaşının yarın gelmediğini bir an düşün.
E) Bir gün daha bekle, sonra konuşalım bunu.

1. Boileau, bir şair için: "O mu? O sadece kendine benzer." der.

Bu sözle şairin belirtilmek istenen özelliği aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Bencillik B) Yalnızlık C) Özgünlük
D) Deneyimsizlik E) Duyarlılık

2. Sanatçı neyi, ne zaman ve nasıl söyleyeceğini bilen insandır. Ayrıca sanatçı dediğin, kendini yapaylığa kaptırmaz. Sevinçlerini, acılarını, olayların kendisi üzerindeki etkilerini duyduğu gibi belirtmek ister.

Bu parçada aşağıdaki kavramlardan hangisi yoktur?

- A) Üslûp B) Doğallık C) İçtenlik
D) İçerik E) Somutluk

3. I. Kimi sanatçılar toplumsal çalkantıların, çelişkilere doğduğunu kestiremezler.
II. Topluma verecek bir şeyi olmayan sanatçılar hiç bir zaman topluma ters düşmezler.
III. Toplumla çelişki içinde bulunan sanatçılar, bu zıtlığın kendilerinden kaynaklandığına inanmazlar.
IV. Toplumla çelişmeyen sanatçıların topluma anlatacak bir şeyleri yoktur.

Numaralanmış cümlelerden hangileri anlamca birbirine en yakındır?

- A) I ve II B) I ve III C) II ve IV
D) III ve IV E) I ve IV

4. Bu yazıyı, vaktim olmadığı için uzun yazmak zorunda kaldım.

Bu sözleri söyleyen yazarın vurgulamak istediği, aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Kısa yazmak zaman alıcı bir uğraştır.
B) Sanatçı yazmak için uygun vakit bulamayabilir.
C) Bir yazının kısa olması, onun etkisini artırır.
D) Yazılacak konunun önemi yazma süresini etkiler.
E) Yazılar uzadıkça gereksiz söyleyişler artar.

5. Sanatçı yalnız var olanı, olmuş bitmiş anlatmaz; tipler, örnekler bularak okuyucunun özleyişlerini de dile getirir.

Aşağıdakilerden hangisi anlamca bu cümleye en yakındır?

- A) Sanatçı, sadece yaşanmış olayları değil, toplumun beklentilerini de anlatır.
B) Sanatçının görevi gerçeği kopya etmek değil, yeniden kurmaktır.
C) Sanat gerçeği, yaşamın gerçeklerinden farklıdır.
D) Yeni bir dünya kurmak isteyen sanatçı, gerçeklerden yararlanmak zorundadır.
E) Sanatçı, gerçek olaylarla birlikte, düşlediklerini de anlatmalıdır.

6. (I) Sabahattin Ali'nin en başarılı eseri, ilk romanı olan Kuyucaklı Yusuf'tur. (II) Romanda, taşra hayatındaki çekişmelerin arasında Yusuf'un sevgi serüveni, zor şartlara yenilişi fakat baş eğmeyişi vardır. (III) Bu eser, kurgusu yönüyle edebiyatımızın en başarılı örneklerindedir. (IV) Anlatımdaki canlılık, tazelik, anlatılanları daha da etkili kılıyor. (V) Yazarın bu romanının anlatımındaki canlılığı diğer eserlerinde göremeyişimiz ise bizi hayal kırıklığına uğrattıyor.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisinde, sözü edilen eserin içeriğiyle ilgili bilgi verilmektedir?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

7. (I) Yazar, temiz, akıcı ve yalın diliyle duygu ve düşüncelerini çok başarılı bir şekilde ortaya koyuyor. (II) Kendine özgü anlatımı ile diğer yazarlardan rahatlıkla fark ediliyor. (III) Eserlerinde her zaman sanatsal anlatıma bağlı kalmış, İstanbul Türkçesini esas almıştır. (IV) Anlatım tarzı, olay örgüsüne bağlı olarak bazen rahat ve sakin, bazen de oldukça hırçın ve serttir. (V) Duygu ve düşüncenin, kendini dil ile ortaya koyduğunun farkındadır yazarımız.

Bu parçada numaralanmış cümlelerden hangisi üslupla ilgili bir yargı değildir?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

8. Onun şiirlerinde Türkçe, değişik boyutlarıyla çıkar karşımıza; _____

Bu cümlelerin anlam bütünlüğüne dikkat edilerek aşağıdakilerden hangisiyle tamamlanması uygun olur?

- A) kimsenin değinmediği konulara yer verilir.
B) ses, anlam ve anlatım yönünden derinlemesine etkiler bizi.
C) çeviri şiirlerin havası hemen sezilir.
D) şiirin tekdüze niteliği kendini hemen ele verir.
E) bu, Türkçenin geniş bir coğrafyada kullanıldığını ortaya koyar.

9. (I) Kalabalık bir aileydik. (II) Ailenin en küçük ferdi bendim. (III) Karanlıktan çok korkardım. (IV) Gece avluya asla fenersiz çıkmazdım. (V) Bu karanlıktan korkma huyu annemde de vardı sanırım.

Yukarıdaki numaralanmış cümlelerden hangileri neden - sonuç ilişkisiyle birbirine bağlıdır?

- A) I. ve II. B) I. ve III. C) II. ve IV.
D) III. ve IV. E) III. ve V.

10. **Aşağıdaki atasözlerinden hangisi "Bir kimsenin acı ve sıkıntısı başkasına dert gibi görünmez." anlamını içermektedir?**

- A) El elin nesine, gülerek gider yasına.
B) Elden gelen öğün olmaz, o da vaktinde bulunmaz.
C) El eli yıkar, el dönüp yüzü yıkar.
D) El ile gelen düğün bayram.
E) El için yanma nâre; yak çubuğunu, keyfini ara.

11. **Aşağıdaki cümlelerden hangisi kanıtlanabilirlik açısından ötekilerden farklıdır?**

- A) Türkiye bor mineralleri bakımından dünyanın sayılı ülkelerinden biridir.
B) Karadeniz'in yöresel yemekleri, yabancı turistlerin akın akın buraya yönelmesini sağlar.
C) Dünyada incir üretiminin en fazla olduğu ülkelerden biri de Türkiye'dir.
D) Nüfusu 17 milyona yakın tek kentimiz İstanbul'dur.
E) Türkiye'nin sınırları Misakımilliyle belirlenmiştir.

12. — Türkiye'de okullar belirli derslerden iyi not alanı başarılı sayıyor.

— Alanında usta bir marangoz, demirci, mobilyacı matematikten fizikten zor soruları çözemedi diye başarısız sayılabilir mi?

Bu iki cümlede ifade edilenlerin anlamca doğru bir biçimde birleştirilmiş biçimi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Uygun bir eğitimle her insan her alanda başarılı olur.
B) Alanında usta olan bir kişinin okula gitmesi gerekmez.
C) İnsanın başarısı belirli derslerdeki başarısıyla değil üretim alanındaki başarısıyla belli olur.
D) Okul belirli kalıpların dışına çıkarmayarak insanların başarılarını ölçmekten uzak kalmıştır.
E) Bir zanaatkâr işinde ve yaşamında mutluluğu yakalamışsa onu başarılı saymak gerekir.

13. **Aşağıdaki dizelerin hangisinde doğa sevgisi işlenmemiştir?**

- A) Birlikte öğrendik seninle
Avcumuzda yüreği çarpan kuşa sevgiyi
B) El ele duyduk kumsalda denizin
Milyon yılda yonttuğu taşa sevgiyi
C) Tırtılken daha sevmeyi öğrendik
Sevgiden üreyen kelebeği
D) Birlikte sevdik kuru toprakta
Ev küren köstebeği
E) El ele derip insana verdik
Verdikçe çoğalan sevgimizi

14. **Aşağıdaki cümlelerin hangisi üslupla ilgili bir yargı içermektedir?**

- A) Şiiri, bireysel açmazlarını yansıtmak için kullanmamalısın.
B) Toplumun acılarını, sevinçlerini yansıtmayan yapıtlar değersizdir.
C) Bütün şiirlerinde halka yönelmiş toplumsal iletişim vardır.
D) Klasik yapıt; alışılmış, sıradan konuların dışında boy verir.
E) Orhan Veli, şiirlerinde yalın imgeler kullanmakla şiirimizde yer edindi.

1. I. yapılmamıştır.
II. limandaki gemiler
III. limanlar için
IV. fakat gemiler
V. güvendedir.
Numaralanmış sözlerle kurallı ve anlamlı bir cümle kurulduğunda sondan ikinci söz hangisi olur?

A) I B) II C) III D) IV E) V

2. I. Bir romancının başarısı gerçek hayattakilere benzeyen kahramanlar yaratmasıyla ölçülür.
II. Her gerçekçi roman, konusunu da kişilerini de gerçek hayattan almaktadır.
III. Romancı, kahramanlarını düşselleştirdikçe değer kazanır.
IV. Bir roman kahramanının inandırıcılığı, içinde bulunduğu ortamla birlikte tanıtılmasına bağlıdır.
V. Her romancı aynasını yaşam gerçeğine çevirmek zorundadır.

Yukarıdaki cümlelerden hangisi anlamca diğerleriyle çelişir?

A) I B) II C) III D) IV E) V

3. I. üstün olmanızdır
II. önemli değildir
III. önemli olan şey
IV. dünkü hâlinizden
V. üstün olmanız

Numaralanmış sözlerin anlamlı ve kurallı bir cümle oluşturması için hangileri yer değiştirmelidir?

A) I. ve II. B) II. ve III. C) III. ve IV.
D) II. ve V. E) I. ve V.

4. (I) Sanatçı, milletine daima yol gösteriyorsa gerçek sanatçıdır. (II) Sanat da kişinin iç dünyasının esere yansımalarıdır. (III) Bu yansımayı sanatçı milletin millî ve manevî kimliğini göz önünde bulundurarak yapmalı, onu özünden uzaklaştırmamalıdır. (IV) Bu yönüyle sanat eseri hem bir gıda hem de bir pusula gibi olmalıdır. (V) Ayrıca sanatta başarılı olmak için sanatçının içtenlikten kaçmaması gerekir.

Bu parçada numaralanmış cümlelerle ilgili aşağıdaki bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) I. cümlede koşul anlamı vardır.
B) II. cümle tanım cümlesidir.
C) III. cümlede bir açıklama yapılmıştır.
D) IV. cümlede karşılaştırma söz konusudur.
E) V. cümlede amaç - sonuç ilişkisi vardır.

5. Abdülhak Hamid'in, aslında çorak bir ortam oluşturmuş çağdaşlarından daha bireysel olduğu, orta malî öğelerle yetinmediği ve ----- uzanmaya çalıştığı kesindir.

Bu cümlede boş bırakılan yer, cümlenin anlam akışına göre aşağıdakilerin hangisiyle tamamlanmalıdır?

- A) sıradan değerlere
B) daha yüksek kavramlara
C) herkesin kullandığı sözlerle
D) kültürdeki ortak unsurlara
E) günlük olaylara

6. (I) John Updike, "Savaş ve Barış"ın son bin yıl içinde yazılan en büyük on edebiyat eserinden biri olduğunu söyler. (II) 19. yüzyıl romanları içerisinde Tolstoy'un Rusya'nın işgalini anlatan panoraması, hacmi, insan anlayışı bakımından en büyüğüdür. (III) Tolstoy ise kitabın bir roman olmadığını, yazarın anlatmak istediklerini içeren yeni bir ifade biçimi olduğunu söyler. (IV) Eserin bazı kısımları kusursuzken bazı kısımları diğerlerini aratır düzeydedir. (V) Yine de "Savaş ve Barış" her kitapseverin okuması gereken bir başyapıt.

Numaralanmış cümlelerle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisini söylemek yanlıştır?

- A) I. cümlede dolaylı anlatıma başvurulmuştur.
B) II. cümlede içerikle ilgili bilgi verilmiştir.
C) III. cümlede doğrudan anlatım yapılmıştır.
D) IV. cümlede hem olumlu hem de olumsuz eleştiriler yapılmıştır.
E) V. cümlede bir beğeni söz konusudur.

7. 1950'li yıllarda şiire başlayıp devam etmeyi başaranlar, tarzlarını değiştirerek ilerlemişlerdir.

Bu cümleyle ilgili olarak;

- I. 1950'li yıllarda şiire başlayanların bazılarının şiiri bıraktığı
II. Bu şairlerin bir kısmının eski tarzlarını terk ettiği
III. Şiire devam edenlerden bazılarının farklı yazın alanlarına yöneldiği
IV. Şiire devam edenlerin bu yolda değişerek geliştikleri

yargılarından hangisine varılamaz?

- A) Yalnız I. B) I. ve II. C) II. ve III.
D) Yalnız III. E) Yalnız IV.

8. Şüphesiz, kişilerin düşünce dünyasının gelişmesine katkıda bulunmak oldukça önemli ama buna karşın hiç de kolay olmayan bir eylemdir. (I) Her şeyden önce olaylara ve evrene detaylı bakabilmeyi öğretmek gereklidir. (II) Ardından aynı olayı, aynı durumu farklı bakış açılarıyla izleme alışkanlığı kazandırılmalıdır. (III) Bir olayın veya gelişmenin kimliğini tespit edebilmek için, aynı olay üzerinde geçmişe ve geleceğe uzanmanın vazgeçilmezliği de hatırlatılmalıdır. (IV) Gözlemediklerini, kendi yorumuyla sunması, kişinin ulaşabileceği önemli bir noktadır. (V) Düşünce dünyasına katkıda bulunmayı düşündüğümüz kişide geliştirilmesi gereken en önemli davranış tarzı, onun eleştirel bir bakışa ulaşmasıdır. **Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisinde "olayları ve durumları, doğru ve yanlış yönleriyle birlikte düşündürmekten" söz edilmiştir?**

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

9. "Bu yemeği beğendim." demek varken cümleyi uzatıp beğini sözcüklerinin başına bir sürü soyut sıfat takarak anlatmak kimi yazarların güzellik anlayışı oldu. Aynı anlama gelen sözcükleri ya da cümleleri arka arkaya sıralamak günlük dilde de yazarların dilinde de politikacıların söylemlerinde de beni çok rahatsız ediyor.

Aşağıdakilerin hangisi bu parçadan eleştirilen bakış açısıyla yazılmıştır?

- A) Günümüzde dostluklar da başka değerler gibi giderek etkisini yitiriyor, insanların bencilliği biraz da bundan kaynaklanıyor.
- B) Her yaz gittiğim, gitmekten hiç usanmadığım Antalya sahilleri bu sene çekiciliğini, sıcaklığını yitirdi, beni hiç çekmeyen uzak ve soğuk tanıdıklara dönmüştü.
- C) Günlük yaşamın telaşı insanların kendisine ve dostluklarına zaman ayırmasının önünde en büyük engel oldu.
- D) Her zaman doğru davranışlarıyla bilinen insanların bir yanlış davranışı o insanları tamamiyle silmeyi gerektiriyor.
- E) Sıcak yaz günlerinde serin bir yayladan yaşamak varken kalabalık metropollerin çekiciliğinden kurtulamıyoruz.

10. (I) Ham dizeler üzerinde durmak, çalışmak gerekir. (II) Yeterince çalışmadıkça bazı dizeler olgunlaşmamış olarak doğar, şiire ham şekilde dökülür. (III) Bu dizelerin yayımlanabilir hâle gelmesi için birkaç düzeltme yapılmalıdır. (IV) Bazı dizeler ise olgunlaşmamış olarak doğar ki bu dizeler üzerinde çalışma yapılmasına gerek yoktur. (V) Kalıcılığı yakalayan şiirler bu tip şiirlerdir.

Bu parçada numaralanmış cümlelerle ilgili aşağıdaki bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) I. cümlede bir öneri vardır.
- B) II. cümlede koşula bağlılık söz konusudur.
- C) III. cümlede yargı amaç-sonuç ilişkisi içindedir.
- D) IV. cümlede bir yetersizlikten söz edilmiştir.
- E) V. cümlede şiirin içeriğinden söz edilmiştir.

11. (I) Son yıllarda, tiyatrodaki giderek artan bir durgunluğa, daha doğrusu, gerilemeye tanık oluyoruz. (II) Tarihsel süreç içinde her zaman duraklama ya da gerileme dönemleri olmuştur. (III) Ama bir kez yapılan bir atılım, hiçbir zaman kökten yok edilemez. (IV) Bu aşamada tiyatro eleştirmenine büyük görev ve sorumluluk düşüyor. (V) Eleştirmen, tiyatronun mutfağına girecek, provaları izleyecek, danışman olarak yapının sahneye konmasına katkıda bulunacaktır.

Bu parçada yazar, tiyatrodaki yeniliklerin ortadan kaldırılamayacağıyla ilgili kesin inancını, numaralanmış cümlelerin hangisinde dile getirmiştir?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

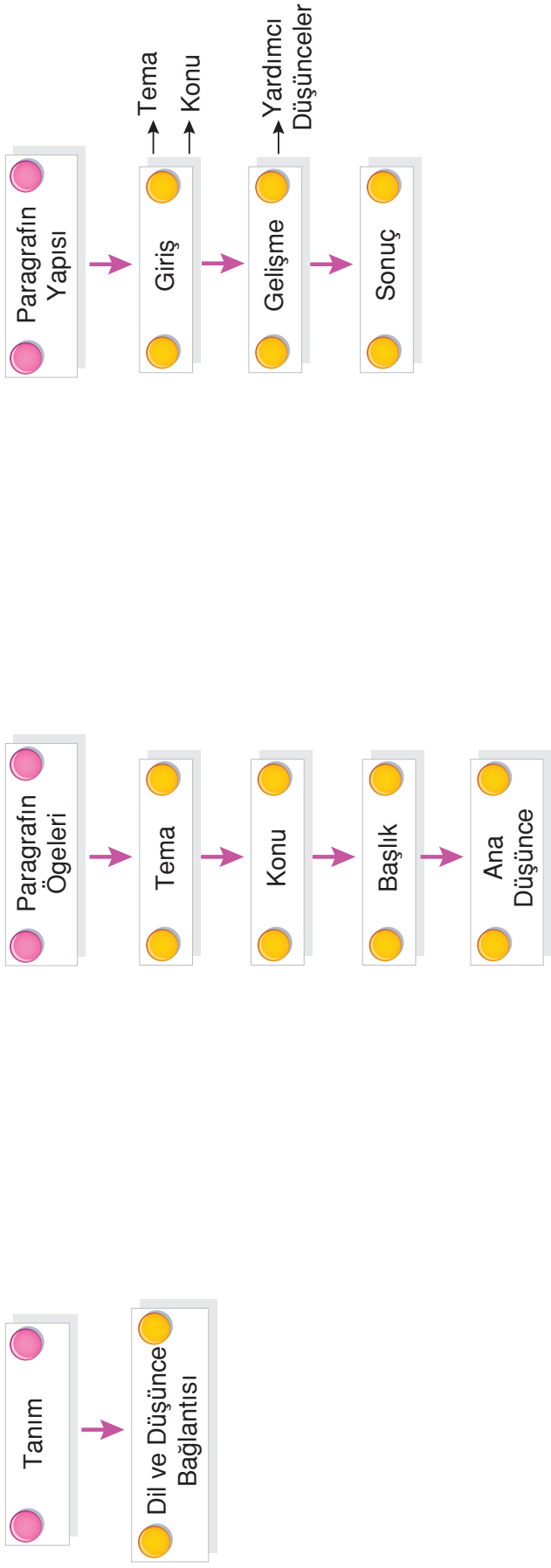
12. (I) Ülkemiz insanının temel bir yaşam felsefesi yok. (II) Toplumumuzda bu kadar çok çarpıklık, gariplik ve düzeysizlik yaşanmasına şaşmamak gerek. (III) Tüm bu düzeysizlikler, üstelik, hiçbirimizi rahatsız da etmiyor. (IV) İnsanımızın vurdumduymazlığının her geçen gün biraz daha artması toplumsal absürdü körüklüyor. (V) Bir süre sonra insanlar yaşadıklarına alışıyor. (VI) Alışmakla da kalmıyor bu saçmalıklar olmaksızın yaşayamıyor bile.

Bu parçada numaralanmış cümlelerden hangisi kendinden sonraki cümlelerin açıklaması durumundadır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

AKILLI HARİTAM

PARAGRAF

PARAGRAF

Paragraf bir düşünceyle ilgili cümleler topluluğudur.

- ✓ Bir paragrafta tek düşünce işlenir.
- ✓ Paragrafı oluşturan cümlelerin tümü aynı düşünceyle ilgilidir.
- ✓ Duygu, olay, betimleme paragraflarında da duygu, olay ya da betimlenen varlık genellikle tektir.

I. PARAGRAFTA DİL VE DÜŞÜNCE BAĞLANTISI

Paragraf düşünceyi anlatan bir düzenlemedir. İyi düzenlenmiş bir paragrafta cümleler dil ve düşünce yönünden bir örgü gibi bütünlük taşır. Örgüden bir parça iplik koparıldığında örgü delinir; eklemelerse yama gibi durur.

- ✓ Örgü bütünlüğü içindeki bir paragrafın her cümlesi aynı anadüşüncenin bir parçasıdır. Paragrafta yer alan hiçbir cümle paragrafın ana düşüncesiyle çelişmez.
- ✓ Tek cümleli paragraflar olsa da paragraf genellikle birden çok cümleyle kurulur.
- ✓ Paragrafı oluşturan cümleler birbirini bütünleyecek biçimde dizilir. Her cümle önceki cümlenin bir uzantısıdır.
- ✓ Paragrafta cümleler birbirine bağlayıcı öğelerle bağlanır.

Bağlayıcı öğeler, bir önceki cümlede geçen anahtar sözcüğün yinelenmesi, bağlaçlar, işaret adları, ad ve sıfat tamlamaları, ilgeç öbekleri ya da başka sözcük öbekleri olabilir.

En çok kullanılan bağlayıcı öğeler: bu, bundan ötürü, bu nedenle, öyleyse, çünkü, ne var ki, oysaki, ama, bununla birlikte...

Cümleler, neden - sonuç, amaç, koşul, soru - yanıt... ilgileriyle de birbirine bağlanabilir.

Paragraf oluşturmaya yönelik soru tipleri:

1. İkinci paragrafı belirleme.
2. Düşüncenin akışını bozan cümleyi bulma.
3. Paragraftaki cümlelerle anlamlı bir bütünlük oluşturma.
4. Yakın anlamlı cümleleri bulma.
5. Paragrafa eklenecek cümleleri belirleme.

Bir paragrafta dil ve düşünce bağının nasıl kurulduğunu bir örnekle görelim.

(I) Bir ulus, dilini ve kültürünü yüzyıllar boyunca yoğurur. (II) Bu sırada o, akan bir nehir gibi, içinden geçtiği her topraktan katkı alır. (III) Her uygar ulusun dili de karşılaştığı uygarlıklardan alınan sözcük ve deyimlerle zenginleşir. (IV) Bu bakımdan her ulusun dili, o ulusun çağlar boyu yaşadığı tarihin nerdeyse bir özeti. (V) Dile bu gözle bakıldığında dilin anlamı ve niteliği doğru belirlenmiş olur.

Bu paragrafta II. cümle birinciye “bu sırada” ve “o” sözleriyle, III. cümle ikinciye “de” bağlacıyla benzerlik kurularak, IV. cümle üçüncüye “bu bakımdan” sözleriyle, V. cümle dördüncüye “bu gözle bakıldığında” sözleriyle bağlanmıştır. Bu paragrafta tüm cümleler “Bir ulusun dili ve kültürü yüzyıllar boyunca başka uygarlıklardan da etkilenecek oluşur.” düşüncesini destekleyen, örnekleyen, açıklayan niteliktedir.

Etkinlik 6

Aşağıda karışık olarak verilen cümleleri düşüncenin akışına uygun bir biçimde düzenleyelim:

- I. Öyle ki şiire açık insanlar bile yeterince tat alabilmek için bu araçları edinmek zorundalar.
- II. Bence anlamak bir eğitim ve öğretimi gerektirir.
- III. Yoksa şiiri hiç anlayamayabilirler anlasalar bile şiirin derinliğine inemezler.
- IV. Eğitim ve öğretim kimi araçlar sağlar okura.
- V. Bu araçların yardımıyla okur şiire yaklaşır, okurun beğenisi yetkinleşir.

a) Parçayı iki paragrafa ayırma:

Her paragraf kendi içerisinde konu, düşünce, dil bütünlüğü taşır.

Parçanın iki paragrafa bölünmesinin istendiği sorularda,

- ✓ Konunun değiştiği ve bağlama ögesinin koptuğu yere dikkat etmek gerekir.
- ✓ Yeni bir konuya geçen ve kendisinden önceki cümleyle bağlanamayan cümle ikinci paragrafın giriş cümlesidir.

Örnek

(I) Orhan Veli, şiir sıradan insanı, sıradan şeyleri anlatmalı, dediğinde buna birçok kişi burun kıvrırmıştı. (II) Hatta bu duruma bıyık altından kıs kıs gülenler bile olmuştu. (III) Ancak Orhan Veli bunların hiçbirine kulak asmadı ve doğru bildiği yolda yürümeye devam etti. (IV) Tüm bunlara inat "Yazık oldu Süleyman Efendi'ye" gibi garip dizeleri söylemekten çekinmedi. (V) Garip şiiri Türk şiirinde apayrı bir yere sahiptir. (VI) Çünkü bu dönemde şiirimizin ayakları yere bastı, şiirimiz sokak gerçeği ile tanıştı. (VII) Hüseyin Rahmi romanında sokağın gerçeğini anlattıysa Garip akımı da bir bakıma onun şiirdeki benzeri oldu.

Bu parça iki paragrafa bölünmek istense ikinci paragraf hangi cümleyle başlamalıdır?

- A) II. B) III. C) IV. D) V. E) VI.

Çözüm

İkinci paragrafın ilk cümlesi yeni bir konuyla başlar. Bu cümle, kendinden önceki cümleyle bağlantısızdır. Bu parçada da V. cümleyle yeni bir konu başlamaktadır.

Yanıt D

b) Anlatımın Akışını Bozan Cümle:

Bu tür paragraflarda numaralı cümlelerden biri kendinden önceki ve kendinden sonraki cümle ile konu bakımından ilgili değildir. Kimi paragraflarda akışı bozan cümle, kendinden önceki cümle ile biçim bakımından ilgili olsa bile konu bakımından kopuktur. Akışı bozan cümle çıkarıldığında paragrafta anlam bütünlüğü sağlanır.

UYARI

Ana düşünceye uzak ya da ana düşünceyle çelişen cümle düşünce akışını bozar.

UYARI

Ana düşünceye ters düşmemesine karşın dil bağlantısı kurulamamış cümle ya yanlış yerdedir ya da başka paragrafta yer almalıdır.

Örnek

(I) Folklorun ulusal temele dayanıp evrensel nitelik taşıması halkın yaşayışının her yerde ortak nitelik göstermesindedir. (II) Folklor ayrılıklara değil, benzerliklere önem verip ortak noktaları saptamaya çalışır. (III) Her ulus, süreç içerisinde kendi değerlerini genç kuşaklarına öğretmek için folklorunu oluşturur. (IV) Böylece başta ulusal basamakta olan folklor, benzerliklerin çokluğu ile evrenselleşir. (V) Birbirinden çok uzak ülkelerin insanları folklor sayesinde ortak bir kültür dili yaratır.

Bu parçada kaç numaralı cümle paragrafta anlam ve anlatım akışını bozmaktadır?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

Çözüm

Akışı bozan cümle konu dışıdır. Bu cümle kendinden önceki ve sonraki cümlelerle bağlantısızdır. Bu parçada da III numaralı cümle paragrafta konu dışıdır.

Yanıt C

c) Cümlelerle anlamlı bir bütün oluşturma:

Kimi paragraflarda konu bütünlüğü olmasına karşın anlam akışı bakımından sıra bozulmuştur.

Kimi zaman cümlelerden biri anlamca diğerini yineler; kimi zaman da paragrafın bütününde olması gereken bir cümle soru kökünde verilerek paragraftaki yerine konması istenir.

Etkinlik 7

- (I) Örneğin, bir yontucu, mermeri fazlalıklarından arındırarak yapıtını ortaya çıkarır. (II) Şairin malzemesi de dildir. (III) Bir sanatçı önce kullanacağı malzemeyi seçer. (IV) O da tasarladıklarını dil aracılığıyla kısa ve öz olarak anlatır. (V) Sonra da bu malzemedeki estetik dışı öğeleri ayıklar.

Bu cümlelerin anlamlı bir bütünlük oluşturacak biçimde sıralanışı nasıl olur?

Örnek

(I) Mevlâna, İslam dünyasına 13. yüzyılda yeni bir barış ve insanlık ideali getirmişti. (II) Böyle bir manevi iklim yaratmak ve onu yüzyıllarca sürdürmek pek az insana nasip olmuştur. (III) “Mesnevi” de ve lirik şiirlerinde dile getirdiği düşünceler, dünya hümanizmasında bir doruk olmuştur. (IV) Bugün hem dünyanın en büyük aşık şairlerinden biri hem de evrensel hümanizmanın ileri bir temsilcisi olarak saygı ve sevgi görüyor. (V) Bunu bizim topraklarımızda gerçekleştirip yeryüzünün birçok kesimine yaymış, olağanüstü bir düşünce ve gönül adamıdır, Mevlâna Celâleddin Rumi.

Bu parçanın anlam akışındaki bozukluğu gidermek için aşağıdaki değişikliklerden hangisi yapılmalıdır?

- A) V. cümle II. cümleden sonra gelmeli
- B) IV. cümleyle V. cümle yer değiştirmeli
- C) III. cümleyle IV. cümle yer değiştirmeli
- D) IV. cümle I. cümleden sonra gelmeli
- E) I. cümleyle II. cümle yer değiştirmeli

Çözüm

Bu tür sorularda cümleler arasında bağlantı ögelerine dikkat edilmelidir. V. cümle II. cümleden sonra gelirse paragrafın anlamlı bir bütün oluşturduğu görülür.

Yanıt A

d) Yakın anlamlı cümleler:

Kimi paragraflarda biri diğerini içeren, yineleyen ya da açıklayan cümleler bulunur. Bu cümlelerden biri kullanılmadığında anlamda önemli bir değişiklik olmaz.

e) Paragrafa cümle ekleme:

Kimi paragraflarda paragrafın bütünlüğünü sağlamak için numaralı cümlelerin birinden sonra ya da boş bırakılan yere bir cümle eklenmesi istenebilir. Eklenen cümle kendinden önceki ve sonraki cümlelerle anlam ve biçimce uygun olmalıdır.

Örnek

Güzel şiiri ve iyi şiiri belirleyen nedir? (I) Çok kötü bir şiirde bile çok iyi söylenmiş, çok çarpıcı bir dize bulunabilir. (II) Bu dize söz konusu şiiri iyi bir şiir düzeyine çıkarmaz. (III) Kötü ya da orta hâlli bir şairin de güzel bir şiir yazdığı olur. (IV) Bu da o şiirin şairini iyi, büyük şair düzeyine çıkarmaz. (V) Kalıcı olan şairin kendisi değil, o şiiridir.

Düşüncenin akışına göre, “Bu şiirin ulusal antolojilerde yer aldığı da olur.” cümlesinin yukarıdaki parçada numaralanmış yerlerden hangisine getirilmesi uygun olur?

- A) I.
- B) II.
- C) III.
- D) IV.
- E) V.

II. PARAGRAFTA KONU - TEMA - BAŞLIK

Her paragrafta üzerinde durulan, hakkında söz söylenen bir olay, durum, duygu, düşünce, davranış, tasarım ya da varlık vardır. Buna paragrafın konusu denir.

Konu:

- ✓ Birkaç sözcükten oluşur.
- ✓ Yargı bildirmez. "Kadının mutsuzluğu", "Köyden şehre göçün sebepleri", "Eski Türklerde edebiyat" gibi...
- ✓ "Anlatılan ne?" sorusunun cevabıdır.
- ✓ Örnekler ve adlar konu olamaz.
- ✓ İlk cümlede verilmediyse genellikle anahtar sözcüklerin olduğu cümledir: Özellikle fikir parçalarında (düşünce yazılarında) görülür. Anahtar sözcükler: (İşte, ancak, ama, bundan öte, başka bir deyişle, sonuç olarak, kısaca, bu da, öte yandan, böylece, çünkü...) sözleriyle başlar.
- ✓ Olay parçalarında ise olayın ne olduğu konudur.
- ✓ Konu ile ana düşünce aynı cümlede verilebilir.

Tema ve Konu arasındaki ilişki:

- ✓ Tema, sınırlanırılıp somutlaştırılarak "konu" biçimine getirilir.
- ✓ Tema daha genel, konu ise daha özel ve somuttur.
- ✓ Konu görmek ve izlemekle algılanabilirken tema daha çok kavranılır.

UYARI

Şiirde konu yerine ana duygu (tema) vardır.

Örnek

Deli eder insanı bu dünya;
Bu gece, bu yıldızlar, bu koku,
Bu tepeden tırnağa çiçek açmış ağaç

Bu dizelerde aşağıdakilerden hangisi ağır basmaktadır?

- A) Doğa sevgisi
- B) Doğanın yansıttığı şaşkınlık
- C) Kendinden uzaklaşma
- D) Yaşama sevinci
- E) Doğayı anlama isteği

Sınavlarda paragrafın konusuyla ilgili soru kökleri aşağıdaki gibi olur:

- Bu parçada neden söz edilmektedir?
- Sanatçının, varlığın bu parçada sözü edilen özelliği nedir?
- Sözü edilen varlığın en belirgin özelliği hangisidir?
- Bu parçada aşağıdakilerden hangisi tartışılmaktadır?
- Bu parçada neden yakınılmaktadır?

Örnek

Dilin evrimi, insanın evrimiyle yani insanın tarihsel gelişimiyle paralellik gösterir. Bunu ilk insandan günümüze uzanan ilişkide görmek mümkündür. İlk insan, günümüzdeki adlandırılmasıyla ilkel insan, önce sesler çıkardı, sonra sesleri hecelere dönüştürdü, hecelerden de sözcükler oluşturdu. Daha sonra ise sözcüklerden cümleler, cümlelerden paragraflar... En sonunda ise mecazlar, sanatlı söyleyişler ve edebî sanatlar... Yani zekâ ile birlikte somuttan soyuta doğru bir dilsel yolculuk...

Bu parçada aşağıdakilerden hangisinden söz edilmiştir?

- A) İnsanın geçtiği aşamalardan
- B) Sanatın ortaya çıkışından
- C) Dilin zekâyâ bağlı gelişiminden
- D) Doğa - insan ilişkisinden
- E) Kültürlerin birbirini etkilemesinden

Çözüm

Bu parçada dilin zekâyâ bağlı olarak insanla birlikte geliştiğinden söz edilmektedir.

Yanıt C

PARAGRAFIN BAŞLIĞI

Bir yazının başlığı o yazının adıdır. Başlık paragrafın bütününde söz edilen temel kavram ya da yan yana getirilen kavramlarla oluşturulur.

Başlık, konu ve ana düşüncenin en kısa anlatımıdır.

- ✓ Konu va ana düşünceyle ilgili ipucu vermeli
- ✓ Kısa olmalı
- ✓ Çarpıcı olmalı

ANA DÜŞÜNCE

Paragrafın bütününde iletilen, açıklanan, savunulan düşüncedir.

Yazar iletmek istediği düşünceye ya da duruma kendi bakış açısıyla yaklaşır. Bu nedenle paragraftaki iletinin doğruluğu yanlışlığı değil paragraf yazarının bakış açısı dikkate alınmalıdır.

Ana düşünce soruları çözülrken şöyle bir yol izlenmeli. Bu yol **konu, bakış açısı, başlık** soruları için de geçerlidir.

- ✓ Önce soru kökü okunur.

- ✓ Paragraf dikkatlice okunduktan sonra şu sorunun yanıtı aranır: “**Bu parçada onaylatılmak, benimsenilmek istenen nedir?**” Uygun bir yanıt bulunduğunda, bu yanıtı uyan seçenek işaretlenir.
- ✓ Uygun bir yanıt bulunamamışsa paragraf yeniden okunur, yine aynı sorunun yanıtı aranır. İkinci okuyuşta da uygun yanıt bulunamamışsa seçeneklerden paragrafta en uygun düşün işaretlenir.

KONU: Araçtır, yani yazar bize ana düşünceyi konuyu kullanarak aktarır.

ANA DÜŞÜNCE: Amaçtır, yani yazarın bize ulaştırmak istediği iletidir.

Yazar bu iletisini okucuya “düşünceyi geliştirme yolları”nı kullanarak aktarır.

UYARI

Ana düşünce cümlesini saptamaya çalışarak soruyu yanıtlamak kimi paragraflarda yanıltıcı olabileceği için paragrafın tümü okunmadan hiçbir soru yanıtlanmamalıdır.

Ana düşünceyle ilgili soru kökleri şunlar olabilir:

- Asıl anlatılmak istenen hangisidir?
- Vurgulanmak istenen hangisidir?
- Aşağıdaki yargılardan hangisi çıkarılabilir?
- Aşağıdaki yargılardan hangisine varılabilir?
- _ _ _ _ ile ilgili hangisi söylenebilir?

Ana Düşüncenin Paragraftaki Yeri:

Ana düşünce bir yazarın iletisini belirlediği için paragrafın tüm öğeleri ana düşünceye göre biçimlenir.

Ana düşünce yazarın isteğine bağlı olarak paragrafın başında, ortasında, sonunda yer alabileceği gibi tüm paragrafta sindirilmiş de olabilir.

1) Paragraf tündengelelim yöntemiyle kurulmuşsa ana düşünce başta olur:

Yazar önce savı ortaya koyar, sonra da bu savı açıklar, kanıtlar. Bu yöntemle kurulan paragrafta ilk cümle hem konuyu hem de ana düşünceyi yansıtır.

Etkinlik 8

Her yazınsal dil, konuşma dilinin toprağında çiçeklenir. Günlük dilin konuşma dilinin sıcaklığını örgüsünde taşımayan yazınsal dil, ister istemez donuklaşır, yapaylaşır. Bu gerçeğin ayırımında olan yazarımız, anlatımını konuşma dilinin sunduğu olanaklarla donatıp zenginleştiriyor. Onun, okunurluk katsayısını yükselten etkenlerden biri de budur. Kısacası Türkçenin derin sularında yüzen, yazılarını çok yönlü bir değerlendirmeden geçirerek oluşturan bir yazarımızdır o.

Bu parçada ana düşünce niteliğindeki cümleyi belirleyiniz.

2) Tümevarım yöntemiyle kurulan paragraflarda ana düşünce sonda olur.

Türkçenin cümle ve tamlama özelliğine en uygun yöntem bu olduğu için yerli yazarlardan alınan paragrafların çoğu bu yöntemle kurulur. Buna Ahmet Mithat yöntemi de denir. Bu yöntemle kurulmuş paragraflarda kanıt ve açıklamalar sıraladıktan sonra bir sonuca varılır.

Etkinlik 9

Romanda, uzun süre yurdundan ayrı kalmış iki kişinin geri dönüşü anlatılır. İkisi de geri döndüklerinde vatanlarına yabancılaşmıştır. Çocukluklarına, gençliklerine ait anılar, zaman içinde belleklerinde korunmadığı için yok olmuştur. Tekrar kavuşulan resimler, günlükler, evler, sokaklar da anlamlarını çoktan yitirmiştir. Çünkü bambaşka bir yerde yaşam sürerken, anıları çağrıştıran mekânlardan uzakta bellek beslenmez, dolayısıyla boşalır. Belleği canlı tutan, karşılıklı ilişkilerle bu anıların tazelenmesidir.

Bu parçanın ana düşüncesini belirleyerek ana düşüncenin paragrafın hangi bölümünde yer aldığını gösteriniz.

Örnek

Okuduğum kitaplar arasında beğenmediklerim, beğendiklerimden çok oluyor. Bu durumda çoğunluğu oluşturan yapıtları bir yana bırakarak yalnızca beğendiklerim hakkında yazsam okur: "İşte bir övgücü daha!" demez mi? Yargılarımdan kuşkulamaz mı? Eşi dostu kayırdığımı düşünmez mi? Oysa beğendiklerim kadar beğenmediklerimden de söz etmem, en doğru tavır değil mi?

Bu parçada öne sürülen eleştiri anlayışına en yakın yargı, aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Eleştiride asıl amaç, nitelikli eserleri topluma kazandırmak olmalı.
- B) İyi bir eleştiride sanatçıdan çok, sanat yapıtı dikkate alınmalı.
- C) Nesnel eleştiri anlayışı her zaman için birinci planda olmalı.
- D) Nitelsiz bulunan eserler de nitelikli görülen eserler kadar okura tanıtılmalı.
- E) Her yapıt kendine özgü eleştiri yöntemiyle ele alınmalı.

Çözüm

Bu parçada kendinden söz eden eleştirmen beğendiklerinin yanında beğenmediklerini de anlatmasının doğru olacağını düşünüyor. Parça-nın son cümlesinde konu açıkça söylenmiştir.

Yanıt D

3) Ana düşüncenin paragrafın ortalarında yer aldığı da olur:

Etkinlik 10

Yaşam olduğu gibi kalmaz, kuşkusuz hep değişir. Ancak değişimin yavaş ya da hızlı olduğu dönemler vardır. Gelenekler, bu değişimin hızlandığı dönemlerde insanların karşısına büyük bir sorun olarak çıkar. Yaşanan günle geçmiş arasında gözle görülür bir farkın olmadığı dönemlerde ise böyle bir sorun yoktur.

Bu parçada ana düşünce cümlelerini belirleyiniz.

4) Kimi paragraflarda ana düşünce paragrafın tümüne yayılmış olabilir:

Bu yöntemle kurulmuş paragraflarda ana düşünce cümlelerinden söz edilemez.

III. BİR SORUNUN KARŞILIĞI OLAN PARAGRAF

Bu tür sorularda da çoğu kez ana düşünce ya da konu sorulduğu için paragrafın bütünü okunduktan sonra "paragrafta asıl anlatılmak istenen" bulunur.

Paragraftaki tüm yargılar doğru seçenekteki sorunun yanıtı ya da yanıtın tümleyenleridir.

Örnek

Sanıyorum ki bu ayrımlar belirdikçe tiyatronun da yapısı saptanacaktır. Bir kez ilk ayırım, romanla tiyatronun zaman ölçütlerinin değişik olmasıdır. Roman, okunma süresi bakımından zamanla sınırlı değildir. Tiyatro seyircisininse böyle bir özgürlüğü yok. Kişi teklifi içinde okur romanı, oynasa toplulukla seyredilir. Roman geçmiş zamanı yaşar. Tiyatroysa şimdiki zamanın saptanmasıdır. Tiyatroda olay izleyicinin gözü önünde gelişir.

Bu parçada anlatılanlar aşağıdaki sorulardan hangisinin yanıtı olarak söylenmiş olabilir?

- A) Tiyatro seyircisi şimdiki mi, geçmiş mi yaşar?
- B) Tiyatronun yapısı nasıl saptanır?
- C) Tiyatroyla romanın ayrımları nelerdir?
- D) Roman okuru için zaman sınırı var mıdır?
- E) Tiyatroda olay nasıl ve nerede gelişir?

Çözüm

Bu parçada roman ve tiyatro birkaç yönden karşılaştırılarak iki türün farkı belirlenmiştir.

Yanıt C

IV. PARAGRAFIN BÖLÜMLERİ (PARAGRAFIN YAPISI)

a) Giriş Bölümü

Paragrafta konunun belirtildiği bölüme “giriş bölümü” denir. Genellikle tek cümleden oluşur ancak birbirini bütünlükten birden çok cümle de olabilir.

Paragrafın giriş cümlesi şu nitelikleri taşır:

- ✓ Konu ve bakış açısını doğrudan ya da dolaylı olarak belirtir.
- ✓ Tümdengelim yöntemiyle kurulmuş paragraflarda giriş cümleleri ana düşünceyi de yansıtır.
- ✓ Kendinden önceki bir cümlenin devamı izlenimi vermediği için “böylece, bundan dolayı, öyleyse...” gibi bağlantı öğeleriyle başlamaz.
- ✓ Kendinden sonraki cümlelerle dil ve düşünce yönünden bağlantılıdır.

Aşağıdakilerden hangisi bir paragrafın giriş cümlesi olmaya en uygundur?

- I. Gözlemse yazarın iç dünyasını açar, algılarını ateşler.
- II. Sevgilerin en yücesi en derini de dost sevgisidir.
- III. Oysa okur sayısının azlığının birçok nedeni var.
- IV. Ancak yetkin eğitim, usta eğitimcilerin deneyimleriyle gerçekleşebilir.
- V. Toplumsal yaşama katılmayan gençlik, boşa harcanan bir kaynak gibi verimsiz kalır.

Numaralanmış cümlelerden hangisinin giriş cümlesi olmaya uygun olduğunu belirleyiniz.
